

Nr 3. 2023

DANMARKS BIBLIOTEKER



HERNING: ROYAL RUN PÅ BIBLIOTEKET

Debat: Kulturredegørelsen lanceret • KI-Interview Tine Segel
Bibliotek, demokrati og fællesskab • Bibliotekspolitisk Topmøde
Rabih Azad-Ahmad: Udsyn og indblik - vi skal turde løfte blikket
Leder: Tolerance eller hvad?

DANMARKS
BIBLIOTEKSFORENING



TOLERANCE ELLER HVAD?

Af Paw Østergaard Jensen (A), formand for Danmarks Biblioteksforening

Danmark er et tolerant land, danskerne er tolerante. Eller rettere sådan er det billede af os selv, vi godt kan lide. Holder det?

Man kan nogle gange godt blive i tvivl. Især når børneprogrammer bliver genstand for smædekampanjer på sociale medier, får negativ opmærksomhed i nyhedsudsendelser og gøres til genstand for holdningspolarisering i en sjældent set grad. Kritik er en ting, hadtale en helt anden.

Onkel Reje bliver skældt ud for sin frækhed og angiveligt grænseoverskridende opførsel. Jeg tænker så på min barndoms Kaj og Andrea, der sang om "missetanden", og hvad dét ville blive til, når man bakker 'snagvendt'...

Dansk børne-TV har været og er fortsat vidt berømt. Jeg tror, det er fordi, det er i børnehøjde, det er simpelthen sjovt på børnenes præmisser. Så hvorfor denne nye kritik? Er vi blevet bornerte eller fordømmende? Vi så det også på Frederiksberg Bibliotek midt i april, hvor nogle få 'ville beskytte børnene' imod et dragshow, der indgik i en børnekulturnat. Vi har set det i balladen om tv-figuren John Dillermand i 2021. Enkelte vil skærme vores børn, pakke dem ind i vat. Andre voksenforargede prøver at skabe problemer omkring ting, børn finder sjove.

Jeg tror, man tillægger børn et voksenperspektiv for at promovere en art ny puritanisme via de sociale medier. Det er blevet en politisk kamplads, hvor også landspolitikere udtaler sig mere end nogensinde. 00'erne bød på mange værdipolitiske debatter, og begreber som multolerance og normalisering var populære. Men hvis det normale bliver smalle, og der ikke er tolerance, er der ikke langt til at føle sig forkert og anderledes; måske endda til en diagnose og behandling. Flere børn og unge end nogensinde mistrives – og stadig flere medicineres. Bliver der lavere til loftet, støder flere mod det og mistrives mentalt og fysisk.

Samlet set – hvor bringer det vores mellemmenneskelige relationer og værdier hen? I hvert fald ikke til et retvisende billede af, at vi danskere er tolerante, rummelige og nysgerrige.

Bibliotekerne er lokalsamfundets fælles sted for viden, oplevelser og refleksion. De skal gå forrest, vi har et ansvar her. Her skal man kunne finde litteratur, hvori man både kan spejle sig selv og blive klogere på det fremmede. Som også i bibliotekets arrangementer i øvrigt. Som konceptet 'menneskebiblioteket' hvor man kan låne et menneske at snakke med, spørge om alt og blive klogere gennem mødet.

Ikke mindst på børnebibliotekerne må vi godt udfordres og udvikle vores 'verdenssyn'. På børnenes præmisser selvfølgelig. Ligesom dét historisk og aktuelt er en naturlig del af dansk børne-TV, når det er bedst.

En side vi måske kunne give mere plads og omhu. Kulturminister Jakob Engel-Schmidt har lige lanceret kulturredegørelsen. Spændende læsning, som vi vil tale meget mere om hele året. Fokus er bl.a. på børns læselyst, gaming og nettet og den slags samt adgang til musikskoler og kulturpas. Alt sammen vigtigt, men vi må ikke glemme noget centralt. Børnekultur skal være generøs og give børn rum til undren og nysgerrighed. Gerne med gode grin og humor.

God sommer!

Forside: Royal Run for første gang nogen sinde – på biblioteket. Herning 29. maj 2023.

Pressefoto: Royal Run/Lars Horn – Baghuset.

Danmarks Biblioteker

Et biblioteks- og kulturmagasinet
27 årg., nr. 3. 15. juni 2023

Udgiver/Adresse

Danmarks Biblioteksforening
Farvergade 27D
DK-1463 København K
Telefon: 33 25 09 35
e-mail: db@db.dk
www.db.dk

Redaktør

Hellen Niegaard (hn@db.dk), ansvarsh.

Kommende numre af Danmarks Biblioteker

Nr. 4. 15. august 2023

E-magasin

Det nye nummer findes fra udgivelsesdagen på
forsiden af www.db.dk – Magasinet

NB: Pga. Post Nord's omdelingsterminer kan DB
ikke garantere, at den trykte udgave leveres i
overensstemmelse med DBs udgivelsesplan

Tidligere numre og artikler

Se www.db.dk/magasiner

Abonnementspris

For medlemmer kr. 300,-
For ikke-medlemmer kr. 650,-
Studerende ved Danmarks Biblioteksskole kr. 60,-

Annoncer

Formater og priser:
www.db.dk/danmarksbiblioteker

Grafisk produktion

Stæhr Grafisk

Tryk

Kailow Graphic A/S
Denne tryksag er produceret under standarderne:
DS 49001 CSR – ISO 14001. Miljø - ISO 9001
Kvalitet - OHSAS 18001 Arbejds miljø



Oplag

Distribueret 1.349 + 500 til anden uddeling
ifølge Dansk Oplagskontrol
ISSN nr.: 1397-1026

Gengivelse af artikler tilladt med kildeangivelse.
Artikler m.v. afspejler alene pågældende
skribents holdning.

Danmarks Biblioteksforenings Forretningsudvalg

Paw Østergaard Jensen (A) Albertslund, formand.
Claus Mørkbak Højrup (V) Hjørring, politisk næstformand.
Annette W. Godt, bibliotekschef Allerød og faglig næstformand.
Signe Bekker Dhiman (A) Aabenraa. Anette Mortensen (V) Stevns. Carsten Petersen (C) Sorø. Johs Poulsen (B) Herning. Anni Bagge Jensen, bibliotekschef Langeland. Lars Bornæs, bibliotekschef Silkeborg. Kristine Nygaard, bibliotekschef, Aalborg.

INDHOLD

Kulturpolitisk Redegørelse 2023 er lanceret og debatten skudt i gang. Kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M) har store ambitioner for en ny dansk kulturpolitik. Læs om Folketingets debat - og to kommentarer til redegørelsen, side 4, 12 og 13.

Kulturpolitikens muligheder og bibliotekets forandringskraft for bl.a. bæredygtighed og læsning fyldte ligesom kulturens nye stemmer, værdidebatten og behovet for en ny lov på Bibliotekspolitisk Topmøde i april. Omkring 450 politikere, biblioteksfolk og andre aktører deltog i Odeon – se reportagen fra Odense side 14 - 21.

Danmarks stærke fagforening på biblioteksområdet, Forbundet Kultur og Information, fylder 100 år, men fusionerer med DM 1. november. Hvorfor og hvad betyder det fagpolitisk og for det enkelte medlem. Interview med formand Tine Segel.

Sommerens folkemøder, festivaler og ferie er i gang. Få tips til gode bøger og læsning i liggestolen side 5.

På gensyn i sommerlandet.

Hellen Niegaard

- 2 Leder
- 4 Kulturpolitisk Redegørelse R 14
Kunst, kultur & fællesskab
Hellen Niegaard
- 5 Nyhedsklip
 - Fra stor dansk by til dansk storby
 - Ny ophavsret på plads
 - Stærkt dansk valg til IFLA
 - Bøger til liggestolen?
 - Bibliotekerne og Dansk Kulturliv på Folkemødet
- 6 Koppel løber med Læsernes Bogpris
- 7 Royal Run på biblioteket i Herning
- 8 Det regner med muligheder
Danmarks nye Klimasang
- 9 [Set fra MIN stol]
Udsyn og indblik – vi skal turde løfte blikket
Rabih Azad-Ahmad (B)
- 10 Bibliotek, demokrati og fællesskab
Casper Hvenegaard Rasmussen
- 12 Kulturredegørelsen – og bibliotekerne
Johan Brødsgaard (B)
- 13 Ikke vred – men en smule skuffet
Henrik Jochumsen
- 14 DET BIBLIOTEKSPOLITISKE TOPMØDE 2023
- 15 HIGHLIGHTS Odense 27. - 28. april
- 16 Værdier, fokus – og fælles indsats
Klip: DB-formand Paw Østergaard Jensens tale
- 18 Kulturens nye stemmer og de politiske ører
Kirsten Boelt
- 20 Kulturen skal prioriteres - og vi vil se på loven
Jakob Engel-Schmidts møde med DB Topmødet
- 21 Kulturen, biblioteket og den sociale udfordring
Læsning – hvordan får vi flere med?
- 22 BCF-møde: NY bibliotekslov eller ej?
- 24 Biblioteket i samfundet
Danmarks Biblioteksforenings nye debatpjese
- 25 Interview med formand Tine Segel: Fusionen
mellem Forbundet Kultur og Information
og DM er en realitet
Hellen Niegaard



Romanen *Annas sang* gav Benjamin Koppel flot pris

... 6



Familiefoto på Topmødet: Minister, politikere og DB-direktøren

... 20

- 28 Hjemmepasserne indtager folkebiblioteket
Lisbet Vestergaard
- 30 KL-konference: Bibliotekerne en del af løsningen
Pia Henriette Friis
- 32 Klassiker 2023:
Den sjove tandlæge der blev Danmarks nationalpsykiater
Johan Rosdahl
- 34 Leif Panduros TV-dramatik
Rikke Rottensten
- 35 Artikler i ugeblade. Ny adgang til del af folkekulturarven
Leif Andresen
- 36 Børnekultur og Litteratur Festival i Singapore
Søren Dahl Mortensen
- 38 EBLIDA: Empowering citizens for a democratic
and sustainable society
Andrew Cranfield



KULTURPOLITISK REDEGØRELSE R 14

KUNST, KULTUR & FÆLLESSKAB

“Jeg har høje ambitioner for kulturen. Jeg vil ikke bare skrue hist og pist. Jeg vil virkelig ændre noget. Og det kræver, at vi får en ordentlig debat om, hvad kulturen anno 2023 kan og skal”, sagde kulturminister Jakob Engel-Schmidt tidligere i år. Et greb på vejen ville være en kulturpolitisk redegørelse og debat i Folketinget i maj. Den 11. maj kom redegørelsen og den 25. maj folketingsdebatten.

Afsæt for en fremtidig dansk kulturpolitik

- Vi ser en verden i konstant forandring i disse år. Derfor har vi brug for noget at holde os fast til – noget der samler os og binder os sammen som folk og land. Det gør vores fantastiske kulturliv, som netop er en af grundpillerne i det danske samfund. Jeg afleverer i dag den første kulturpolitiske redegørelse siden 1997. Den viser, at dansk kultur står stærkt, men at der er tendenser, som det er vigtigt, at vi er opmærksomme på. Det er vigtigere end nogensinde, at kulturen har de bedste betingelser til at udvikle og udfolde sig på. Lød det fra kulturministeren ved offentliggørelsen 11. maj.

Dansk kultur er stærk og betyder noget for danskerne, lyder redegørelsens overordnede billede for dansk kunst og kultur. Havde nogen gået rundt og håbet på en redegørelse med et fremadrettet, visionært udspil til Danmark som en stærk kulturturnation, har de ventet forgæves.

Redegørelsen giver først en summarisk faktaoversigt for benyttelse og økonomi; produktionen i kulturerhvervene er på 109 mia. kroner og beskæftiger knap 160.000 ansatte. Fulgt af en nærmest lakonisk og kort gennemgang af kulturens enkeltområder.

Afslutningsvis opremses de kendte udviklingstendenser, som man på tværs af områderne skal have opmærksomheden rettet mod. Punkter, der også peger tilbage til regeringsgrundlaget: Kultur til flere, utidssvarende lovgivning, ustabile og kønsforskellige kunstneriske indtægter, bureaukrati i foreningslivet - og tab af børns og unges fælles referenceramme i en tid styret af tech-giganternes sociale medier ofte præget af fakenews og hadtale.

Der bydes ikke på så meget nyt ud over selve samstillingen.

- **Vi samles om kulturen**, skrev ministeren i en kronik i *Berlingske* 11. maj 2023 i forbindelse med redegørelsen. “Vi er et land, hvor naboer mødes på folkebibliotekerne, der i 2019 havde mere end 37 millioner fysiske besøg. Nogen kommer

for bøger om sjældne hunderacer eller strikkeopskrifter, andre for fantasy-bøger eller forskningsartikler - men alle kommer derfra lidt tættere på fællesskabet. Vi er flokdyr, der samles i teatret, til koncerter, på museerne, i kulturhusene, i gadeidrætten eller i de lokalhistoriske arkiver. Alt sammen steder, hvor vi danskere opsøger fællesskabet og er nysgerrige på fortolkningen af vores fælles liv og historie. Nogle er til ballet - andre til Keld og Hilda. Men grundlæggende er vi til fællesskabet.”

Redegørelsen bør dog også give alle politikere panderynker. “Der er for eksempel 30 procent af danskerne, der ikke – eller kun sjældent - benytter kulturtilbud som biblioteker, højskoler, museer, koncerter eller scenekunst. Det er nedslående og kalder på politisk handling.” Og Jakob Engel-Schmidt opfordrer til, at politikere – og andre – vil droppe skåltalerne og i stedet komme med konkrete bud på, hvordan vi får alle med i fællesskabet. Hent redegørelsen her: kortlink.dk/2m4mf.

Med debatten i Folketinget 25. maj lød startskuddet frem mod en samlet kulturpolitik. Debatten var præget af generel ros til initiativet, enkelte visioner – ellers lidt mat og bovlam. I dette blad åbnes debatten med et par kommentarer af Johan Brødsgaard (B), formand Kultur, Fritid, Outdoor og Idræt i Silkeborg og for KL’s Kultur, Erhverv og Planudvalg, og Henrik Jochumsen, dr. art. og uddannelsesleder for Informationsstudier og kulturformidling ved Institut for Kommunikation, Københavns Universitet. Læs med side 12 og 13.

■ **Må efterårets kulturdebatter løfte** både debat og engagement, og må ministerens ambitioner konkretiseres. Et sted at begynde er på sommerens Folkemøde i juni og Kultur mødet i august.

På gensyn i sommerlandet.

[NYHEDSKLIP...]



■ **Ny ophavsret på plads.** Med stort flertal vedtog Folketinget 1. juni omsider lovforslaget om ny tidssvarende ophavsret. Forslaget har været årevis undervejs og gennemfører sidste del af EU's Digital Single Market-direktiv afledt af den teknologiske udvikling. Loven sikrer bl.a. den danske aftalelicensmodel, der gør det nemt at bruge store mængder indhold (f.eks. tekster, billeder og musik). Uden en aftalelicens ville f.eks. universiteter, skoler og biblioteker skulle lave rigtig mange individuelle aftaler. Sigtet med loven er også, at forskere får bedre muligheder for at bruge teknologien til lettere at arbejde med og søge i store mængder tekst og data. Endelig giver den nye lov biblioteker, museer og arkiver mv. lettere adgang til aftaler om at gøre brug af materiale (f.eks. plakater, bøger og tidsskrifter) fra deres samlinger, der ikke længere findes i den almindelig handel, så borgerne kan få adgang til og glæde af vores fælles kulturarv. Loven er kun et skridt på vejen, ophavsretten justeres løbende. AI, kunstig intelligens mv., er næste fokuspunkt.

■ **Fra stor dansk by til dansk storby.** 'Kulturens betydning for Odenses forandring og byudvikling kan ikke underdrives og har trukket internationale overskrifter. Vi er en anden by end vi var for 10 år siden'. På Bibliotekspolitisk Topmøde i Odense fortalte stadsdirektør Stefan Birkebjerg Andersen med stor begejstring historien "Fra gade til by". Om bl.a. den firesporede Thomas B. Thriges Gades forvandling til et nyt kulturmiljø i international skala karakteriseret af gågader og ny letbane. Om hvordan en nedkørt industri- og værftsby har taget et tigerspring til i dag at have fokus på kultur i verdensklasse og være innovationens stærke bio- og robotcentrum. Ikke mindst på grund af den forandringskraft, der ligger i kulturen – og fordi politikere og by tør drømme. Læs topmødereportagen fra side 15.

■ **Stærkt dansk valg til IFLA.** Kirsten Boelt blev med stort stemmetal genvalgt til den globale biblioteksforenings styrende organ, Governing Board. Anne Green, Svendborg, er valgt til Children and Young Adults-section, Jakob Lærkes til Buildings-section og Steen Bording Andersen gen-

valgt til Regional Division Committee Europe mens Marie Østergård, bibliotekschef i Aarhus kom ind i Metropolitan Libraries-section.

Efter et par år med intern uro i organisationens sekretariat har IFLA i øvrigt også udpeget en ny generalsekretær, Sharon Memis, med masser erfaring fra NGO'er. Memis kommer fra Association of Commonwealth Universities og før det British Council og tiltræder 1. juni 2023.

Under WLIC "Let's work together, let's library" i august i Rotterdam overtager australske Vicki McDonald posten som præsident og samtidig tiltræder det nye Governing Board og den nyvalgte president-elect Leslie Weir, Canada. WLIC tilmelding og program på 2023.ifla.org.



■ **Bøger til liggestolen?** Danmarks Biblioteksforening foreslår fem vindere af Læsernes bogpris. *Annas sang* af Benjamin Koppel, *Rampen*, Jesper Steins familie- og Aarhusroman, *En lykkelig slutning*, Maren Uthaug's spændingsroman, *Kend din historie - 25 kvinder der formede fortiden* af Gry Jexen og *Kim Larsen - Mine unge år* af Jens Andersen. God læselyst! /HN

Mød bibliotekerne og Dansk Kulturliv på Folkemødet på Bornholm

Dansk Kulturliv lancerer et bredt program på Folkemøde 2023 og indbyder alle kunst- og kulturinteresserede i Allinge til **Kulturens Tale og en kulturel indsprøjtning på Folkemødets nye debatsted, Kulturens Plads**.

Kulturens Plads skydes i gang med en åbningsdebat i samarbejde med Kulturens Analyseinstitut torsdag den 15. juni. Til og med lørdag aften den 17. juni er scenen omdrejningspunkt for oplæg og debatter med afsæt i kulturens verden og vilkår – men også for fællesspisninger, kreativitet og en masse kultur som ramme for fællesskab.

Debatterne spænder bredt og sætter kulturlivets problemstillinger under lup: Lige fra spørgsmål om repræsentation og trivsel til bæredygtighed, demokrati og meget andet. "Kulturens grundvilkår fastsættes fra politisk side, og derfor er vi glade for, at kulturordførerne fra de politiske partier også vil stille op på pladsen. I løbet af de tre dage vil mange af partiernes kulturordførere holde tale på Kulturens

Plads og fortælle om deres syn på kulturen, og hvordan vi kan sikre kulturen de bedst mulige vilkår" fortæller Michel Steen-Hansen. Mød også bl.a. Paw Østergaard Jensen (A), Danmarks Biblioteksforenings formand, i debatten "Leave no one behind", lørdag kl. 11.

I løbet af dagene vil bl.a. Green Producers Club, Roskilde Festival, Danske Studerendes Fællesråd og Applaus sammen med Dansk Kulturlivs medlemsorganisationer åbne kulturlivet for Folkemødets deltagere. Dansk Kulturliv har allieret sig med Folkehuset Absalon, som inviterer til fællesspisning, kreativitet og leg samt underholde med banko, DJ-battle og quiz i aftentimerne.

Se mere på <http://kulturensplads.dk> eller mød op på Kulturens Plads (K24), Lindeplads 2B i Allinge.

/HN



KOPPEL LØBER MED LÆSERNES BOGPRIS



Benjamin Koppel tager læserne med storm i sin vellykkede slægtssaga, der sætter musikalitet og nedarvede traditioner ind i en historisk sammenhæng.



Blomster og pris til Koppel fra Lise Vandborg, Litteratursiden.dk, og Paw Østergaard Jensen, formand for Danmarks Biblioteksforening.

HERNING

ROYAL RUN PÅ BIBLIOTEKET

For første gang i løbets femårige historie løb det inden døre – gennem Hernings Hovedbibliotek.

Starten for alle tre distancer – One Mile, 5 og 10 km – gik på den brede firsporede Møllegade med plads til de mange deltagere. Både 5 og 10 km-ruterne kom omkring Hernings grønne parker henholdsvis Vestre og Søndre Anlæg. På de sidste ca. 400 meter indtil målstregen på Torvet med Herning Kirke i baggrunden kom løberne indendørs for første gang nogensinde i Royal Runs historie. Herning Bibliotek lagde med glæde rum til det spektakulære indslag.

Royal Run, den store motionsfest i fællesskabets tegn, samlede 93.624 deltagere og ca. 20.000 i Herning. Løbet foregik i år i Aabenraa, Herning, København/Frederiksberg, Nyborg og Nykøbing Falster. Royal Run 2014 afholdes 2. pinsedag næste år.

/HN

Foto: Herning Bibliotekerne



Flere ugers afstemning er slut, og med overbevisende stemmetal blev Benjamin Koppel og *Annas sang* kåret som vinderen af Læsernes Bogpris 2023 på Det Bibliotekspolitiske Topmøde. Med æren følger en check på 50.000 kroner.

En dramatisk kvindehistorie

Læserne er vilde med *Annas sang*, der er en medrivende og dramatisk kvinde- og slægtshistorie om pligtens pris, ensomhed og krig, men også om ukueligt livsmod og altovervindende kærlighed. Saxofonist, komponist og forfatter Benjamin Koppel er run-det af en stor musikalsk familie. Dette afspejler sig i romanen, hvor han beskæftiger sig med familiens musikalitet, jødedom og nedarvede traditioner i en fikcionaliseret inspiration af Koppels egen grandtantes skæbne.

Litteratursidens anmeldelse

“I et forrygende fortælle-flow udruller Koppel den sympatiske livshistorie om Hannah, der må lægge både kærligheden og en passioneret pianistdrøm på hylden. Benjamin Koppel konstruerer en vigtig fortælling om en kvindes liv i et århundrede, hvor der er nok at kæmpe for, og tematiserer det vanskelige forhold mellem tradition og udvikling. Han gør op med det vilkår, at en kvinde må tilsidesætte sit talent og frasige sig det kæreste hun ejer, som her både er kærligheden og musikken. Romanen er en både vild og medrivende indføring i en slægt, der ved at emigrere flytter en enorm ressourcebank af kunstneriske aner med sig til et lille land mod nord.” Læs mere på litteratursiden.dk.

Vidtspændende multikunstner

Ved siden af musikkarrieren har Koppel altid skrevet fortællinger, især noveller. I 2011 udgav han sammen med Casper Rongsted bogen *Ud af musikken - Sådan forklarer man musik for en kat*, hvor han delte ud af sine erfaringer med at lære, præstere og kreere i musikkens verden.

Benjamin Koppel har desuden bearbejdet *Annas sang* i musisk form i samarbejde med Cæcilie Norby under sangcyklusen *Anna's Dollhouse*.

Anna går til filmen

Annas sang har ikke alene fået status som bestseller, den skal også filmatiseres. Romanen er nu solgt i over 90.000 eksemplarer og Scanbox Productions har netop købt rettighederne til en filmatisering. Benjamin Koppel vil dog selv have en finger med i spillet, når Anna går til filmen. Koppel skal efter det oplyste stå for filmens musik. Præcis hvornår, *Annas sang* når biograferne og kan ses på det store lærred, vides endnu ikke.

■ MICHAEL HARTZ LARSEN

Informationskonsulent
Danmarks Biblioteksforening



DET REGNER MED MULIGHEDER

DANMARKS NYE KLIMASANG

“Det regner med muligheder” er titlen på vindersangen kåret i Bibliotekernes Verdensmålsuge UGE17. Den er skrevet af Jonas Dueholm og Ida Wenøe. Sangen giver håb og lyst til at handle på klimaudfordringerne, som var betingelserne for at deltage i konkurrencen.

Vinderen blev afsløret på Det Bibliotekspolitiske Topmøde 2023 og sunget her for første gang af Katrine Muff, musiker, komponist, korleder m.m. Se og syng med på kortlink.dk/dbtop/2m3m5 eller via <https://uge17.dk/klimasang>. Del den gerne så mange flere bliver opmærksomme på både sagen og sangen.

/MHL

1. Det regner
Med muligheder
Gem dig bag din paraply
Eller læn dig op mod stormen nu, med brystet mod det ny!
Vi kan leve hele livet
Uden helt at ville se
Hinanden

2. Det springer
Fra datakilder
Og fra lag af permafrost
Men vi mangler vist at løse noget i og mellem os?
Vi har masser af beviser
Vi skal bare samle os
Og handle

3. Det buldrer
I sindets skove
Når en vane brænder ned
Op fra asken stiger spirer af en ny nysgerrighed
Kan man slukke vækstmaskinen
Lukke hamsterhjulet ned?
Og plante?

4. Det bløder
Af lysnuancer
I årtiers solnedgang
Alt det røde råber til dig: Du kan elske morg'nen frem!
Vi kan eje hele verden
Men må følge drømmen om
En anden

[SET FRA MIN STOL]

Udsyn og indblik – vi skal turde løfte blikket



I Aarhus kigger man målrettet ud efter ny viden, ligesom man gerne deler viden. Aarhus Bibliotekerne har hver uge besøg fra hele verden og står selv bag store internationale møder. Det er der god grund til.

Rabih Azad-Ahmad (B)
Rådmand for Kultur og Borgerservice
Aarhus Kommune

Bibliotekerne er vigtige. Bibliotekerne i Danmark har generelt et godt ry i den globale bibliotekssektor. Det oplever jeg, når vi er udenfor landets grænser, hvor der hersker stor respekt om det, danske biblioteker formår og favner. Og det oplever vi i Aarhus Bibliotekerne, når vi hver uge har nye besøg fra hele verden. Gæsterne kommer for at søge inspiration om bæredygtighed, demokrati, design thinking, børneformidling, partnerskaber og meget mere. Måske er det netop den brede styrke, der er kendetegnende for bibliotekerne, og som ikke blot tiltrækker besøg fra den globale bibliotekssektor, men i lige så høj grad fra andre brancher som f.eks. arkitekter, designere, forskere og byudviklere. Jeg tror, den styrke kommer af, at vi kulturpolitisk tør løfte blikket og lade os inspirere af andre, der ikke ligner os selv.

Det internationale samarbejde præger positivt den måde, vi udvikler og tænker i Aarhus og i bibliotekerne – altid med fokus på at skabe stærkere muligheder og tilbud for borgerne.

De "Vilde problemer". Der er mange fælles udfordringer globalt, som vi er nødt til at håndtere på tværs af landegrænser. I Aarhus arbejder vi med det, som vi kalder "Vilde problemer" – det man på engelsk kalder "wicked problems".

To af de vilde problemer er *Klima* og *Den demokratiske samtale*, og for begges vedkommende er de stærkt forankrede på hver sin vis i Kultur og Borger-

service, som bibliotekerne er en stærk del af. Problemerne er store og komplekse, og bibliotekerne skal løfte en særlig rolle, for med over 2 mio. besøg årligt i Aarhus er rækkevidden betydelig. Derfor er kommunens klimasekretariat *Aarhus Omstillert* placeret på Dokk1 (hovedbiblioteket, red), og bibliotekerne er centrale i arbejdet med at skabe rum for debat og demokratiske samtaler i lokalsamfundene. Det er helt afgørende, at bibliotekerne indgår i samarbejdet med civilsamfundet, organisationer og erhvervslivet om at skabe nye muligheder, der tilgodeser klimaet og den demokratiske samtale i vores samfund.

Internationalt samarbejde – til glæde for borgerne i Aarhus. *Next Library* er Aarhus' internationale biblioteksfestival, der i over 20 år har været udgangspunkt for et stærkt internationalt fællesskab. Festivalen er et unikt internationalt forum, hvor deltagerne sammen udforsker, samskaber, udvikler og inspireres. Da det blev holdt i maj i år, var det med 350 deltagere fra 30 lande, der i tre dage mødtes i fælles nysgerrighed og udforskede nye måder at være biblioteker for borgerne på.

LiteratureXchange er Aarhus' internationale litteraturfestival. Hvert år kommer store internationale navne, og blandingen mellem national og international litteratur giver borgerne helt særlige oplevelser i formater, der bryder de traditionelle rammer for mødet mellem forfatter og læser. Når den japanske forfatter Sayaka Murata læser højt på en fælles

gåtur langs stranden eller når Carsten Jensen fører an i litterær klimamarch gennem byen, så er det alt sammen noget, der skaber nye perspektiver og muligheder for at se verden fra andre vinkler end sædvanligt.

Det internationale samarbejde og blik skaber tydelige aftryk i vores egne biblioteker. Når Barack Obama nævner Dokk1 som inspiration for sit bibliotek i Chicago, når Roselaare i Belgien navngiver deres bibliotek ARhus eller Singapore indretter nyt bibliotek med direkte referencer til Dokk1, så bliver det tydeligt, at den slags internationale samarbejder giver mulighed for at skabe et fælles sprog om biblioteker og gør det endnu nemmere at lære af hinanden. I både *Next Library* og *LiteratureXchange* er klima og den demokratiske samtale fremtrædende temaer, og når vi sætter det stærkt på dagsordenen i to så store internationale sammenhænge, giver det mulighed for at have dialog om disse globale udfordringer med de aarhusianske borgere, internationale kolleger og med kulturen som drivkraft.

Så også når det gælder samfundets vilde problemer, er det vigtigt, at vi både som politikere og i bibliotekerne tør løfte blikket og opsøge samarbejde og inspiration internationalt på tværs af brancher og arenaer og mindst lige så vigtigt - altid i partnerskaber med andre. Kun sådan skaber vi de bedste muligheder både globalt og lokalt.

BIBLIOTEK, DEMOK

De fleste der beskæftiger sig med biblioteker, vil sandsynligvis være optaget af demokratiet. Men hvordan de lige præcis er det, vil nok være meget forskelligt. Begrebet både er gammelt og meget omdiskuteret.

I tre artikler ser lektor ved Københavns Universitet Casper Hvenegaard Rasmussen nærmere på bibliotekerne i et demokratisk perspektiv. Denne gang om fællesskabets betydning i et demokratisk perspektiv.

Kræver demokrati fællesskab?

Demokrati er et omdiskuteret begreb. Én af de gennemgående diskussioner er spørgsmålet om, hvorvidt et relativt velfungerende demokrati kræver, at borgerne har noget tilfælles. Eller formuleret på en anden måde: Kræver et demokrati en relativt homogen kultur? Blandt mere radikale liberalister er der en tendens til at opfatte demokratiet som en neutral styreform, hvor der ikke er det store behov for en fælles kultur. Men ellers fremhæves forskellige grader af lighed blandt borgere som oftest som noget positivt i relation til demokratiet.

Folkestyret går tilbage til de oldgræske bystater, hvor frie mænd med en vis formue var med til at styre byerne. Der var hermed tale om en både mindre og relativt homogen gruppe af borgere, der kunne mødes og rådslå på byens torv. I kølvandet på USA's løsrivelse fra England og den franske revolution opstår de vestlige repræsentative demokratier, vi kender i dag.

Udgangspunktet for disse er nationalstaten, der er kendetegnet ved, at dens borgere menes at have noget tilfælles. Men der opstår hurtigt uenighed, når vi skal enes om, hvad vi skal være fælles om: Er det et særligt nationalt sindelag? Nogle danske værdier – og i givet fald hvilke? Eller er det nok, at vi er i besiddelse af en vis tolerance overfor mennesker, der er forskellige fra os selv?

Biblioteket som demokratisk fællesskab

Som det blev beskrevet i den foregående artikel, så fremhæves det i den norske bibliotekslov, at biblioteket skal være en uafhængig arena for samtale og debat. Når biblioteket fungerer som en sådan arena, er der ideelt set mulighed for, at fællesskab og enighed kan opstå. Det kan være til et politisk debatarrangement, men det kan også være i en læsekreds, når man samskaber noget eller deltager i et arrangement. Ifølge flere demokratiske tænkere, heriblandt den afdøde danske teolog Hal Korch, er demokrati en livsform, som befolkningen skal oplyses om og opdrages til. I dag ville vi nok ikke tale om opdragelse, men i stedet om demokratisk dannelse eller medborgerskab.

Hvis vi går 10 til 20 år tilbage, var der en udpræget tiltro til, at de digitale medier ville forbedre den demokratiske samtale. Men med tiden har pessimismen bredt sig i kølvandet på fake news og digital hadtale. Ser man udover de projekter, som for tiden bliver afviklet i biblioteker og andre kulturinstitutioner, er det tydeligt, at der er en gryende interesse for demokratisk dannelse – især i forhold til den opvoksende generation. Her bliver der eksperimenteret med nye debatformater, der kan vække interessen for at deltage i debatten. Derudover har bibliotekerne fokus på fake news, da den offentlige samtale selvfølgelig skal hvile på så korrekt fundament som muligt.

RATI OG FÆLLESSKAB

ndsynligvis have en klar fornemmelse af, at biblioteker er tæt forbundet til mange måske være mere usikre på. Det er der god grund til, da demokrati-

Det er indlysende. Men det heller ikke svært at få øje på et demokratisk problem, hvis frygten for fake news resulterer i, at det kun er eksperter, der kan udtale sig. Det er ikke særligt demokratisk.

At hjælpe fællesskabet på vej

Men biblioteket kan også være andet end en arena for fællesskaber. Der er også andre måder, biblioteket kan understøtte et fælles fundament for demokrati. På den ene side kan vi spejle os selv i bibliotekets samlinger. Når vi eksempelvis læser skønlitteratur, bliver vi klogere på, hvem vi er, og hvem vi ikke er. Men på den anden side er skønlitteraturen også indblik i andres liv.

Gennem litteraturen får vi mulighed for at sætte os i andres sted, en kompetence der er helt central i forhold til den demokratiske samtale. Den fordrer nemlig ideelt set, at vi efter bedste evne forsøger at forstå vores modpart. Derudover er der også meget der tyder på, at man ikke skal undervurdere den betydning, som biblioteket kan have i forhold til at have tillid til andre mennesker og føle tilknytning til det lokalsamfund, man er en del af. Én bruger sammenfattede det meget fint, da vedkommende for mange år siden fortalte mig, "at biblioteket både er for punkeren og pensionisten".

Det er gratis at komme på biblioteket, og der kommer mennesker af fra alle dele af samfundet. Nogle gange kan de komme i kontakt med hinanden til en af de flere og flere aktiviteter, der finder sted på landets biblioteker. Herved er der mulighed for at bygge bro mellem folk med forskellige baggrunde og liv. Det kan selvfølgelig ske gennem den offentlige samtale, hvor tillid, respekt og delvist fodslag kan udvikles gennem dialog. Men flere førende sociologer (som Richard Sennett og Robert Putnam) har også fremhævet, at tillid og respekt mellem mennesker med forskellige udgangspunkter kan udvikles ved at opholde sig de samme steder.

Det er derfor, at den nordiske biblioteksforsknings nestor, Ragnar Audunson, har talt om biblioteket som et lav-intensivt mødested. Det er ikke et sted, hvor du primært mødes med dem, der ligner dig selv, eller som du deler interesser med.

Derimod er biblioteket den kulturinstitution, der uden sammenligning tiltrækker flest og mest forskellige mennesker. Set i et demokratisk perspektiv er dette en iboende værdi ved det fysiske bibliotek, som vi bør værne om. Samtidig giver det landets biblioteker et særdeles godt udgangspunkt for at tjene det demokrati, som mange mener er kommet under øget pres.

“ - biblioteket er både for punkeren og pensionisten.

Det er gratis at komme på biblioteket, og der kommer mennesker af fra alle dele af samfundet.

Alt efter overbevisning kan udfordringerne være forskellige: Nye muligheder for digital manipulation, fake news, lobbyisme, plutokrati, populisme og manglende demokratisk dannelse. Men på modsvarende vis har denne og de to øvrige artikler om biblioteket i et demokratisk perspektiv forhåbentligvis givet et indblik i, at der er mange forskellige måder, som biblioteket kan understøtte demokrati.

Læs eller genlæs "Biblioteket og det liberale demokrati" i *Danmarks Biblioteker* nr. 1, 2023. Og "Biblioteket og det liberale demokrati" i *Danmarks Biblioteker* nr. 2, 2023 på db.dk. – Magasinet.



■ CASPER HVENEGAARD RASMUSSEN

Lektor, PhD, Københavns Universitet
Institut for Kommunikation
Sektionen for Arkiver, Biblioteker og Museer (ABM)

KULTURREDEGØRELSEN OG BIBLIOTEKERNE

Johan Brødsgaard (B). Formand for KL's Kultur, Erhverv og Planudvalg.
Viceborgmester og udvalgsformand i Silkeborg



Når man kigger på kulturredegørelsen og på danskernes kulturforbrug, så ligger musik, film og skøn- og faglitterære bogoplevelser alle i

top 5. Disse fire finder vi på vores biblioteker. Der er naturligvis stigende indflydelse fra streamingtjenester, e-bogs apps mv., men biblioteket er stadig stedet, hvor man kan få den faglige snak, anbefalinger og et kurateret indhold.

Særligt i en tid hvor algoritmer blot understøtter, at vi forbruger mere af det samme (baseret på vores tidligere netforbrug), så skader det bestemt ikke, at vi kan blive udfordret og opfordret til at prøve en ny forfatter, en anden filmgenre eller et album, vi måske på forhånd havde afskrevet.

Biblioteket er da også stadig den mest benyttede kulturform uden for eget hjem. Bibliotekerne er således i berøring med 40% af befolkningen, om end et højere tal kunne være ønskeligt.

De digitale udlån, som på under 10 år er gået fra 1,6 til 8,2 mio., bør vække den politiske interesse. For nok er det positivt, at flere læser og lytter – og interessen er også stigende hos de unge for e-bøger – men det stiller så spørgsmålstegn ved, hvordan den økonomiske støtte gives.

For hvordan får vi flere læsere og samtidigt skabt fremtidens bibliotek – men uden at der blot lander en ekstraregning på det enkelte bibliotek og i den enkelte kommune, fordi forbruget går fra fysisk til digitalt?

Det må aldrig blive et problem, at folk læser mere, vi skal blot have de nødvendige økonomiske strukturer til at understøtte udviklingen. Dette bør ikke alene være en kommunal problemstilling.

Ikke alle vinkler er med i kulturredegørelsen. Da klart størstedelen af udgifterne til bibliotekerne ligger kommunalt, er der også et særligt ansvar her. Til gengæld udestår der flere svar på, hvor-

dan man nationalt – og på tværs af kommuner – ønsker at arbejde med at fremme læselysten.

Hvordan får vi f.eks. koblet vores skoler og ungdomsuddannelser bedre til bibliotekerne og deres faglighed, som kan være med til at skabe flere læsere?

Der er gode kommunale eksempler, men vi skal også arbejde med dette landspolitisk. KL kan bistå med erfaringer (og udfordringer) fra de enkelte kommuner, men et endnu større løft vil kræve, at det bliver en national satsning i endnu højere grad.

Kulturredegørelsen beskriver, at mange ser biblioteket som et "frirum" og et sted for fællesskab. Det er i den grad også efterspurgt, men de, der måtte efterspørge det mest, er ikke bibliotekernes primære brugere.

Derfor er der behov for at tænke mere på tværs – hvordan får eksempelvis biblioteket og folkeskolen mere ud af hinanden, og hvordan bliver børn og unge fremtidens biblioteksgængere? Jeg oplever, at mange kommuner kæmper med at gøre deres kulturtilbud, herunder bibliotekerne, tilgængelige for alle, men geografi, tid og oftest økonomi kan være en begrænsning, der gør, at kun visse folkeskoleelever gør brug af det lokale bibliotek. Det skaber selvsagt en social skævhed, og elever, der måske ikke kommer fra så kulturforbrugende hjem, holdes i dette mønster.

■ **Kommunerne kæmper med stram økonomisk styring**, og det fører ofte til, at de enkelte fagområder først tager sig af egne 'kerneopgaver', og ikke får tænkt tværsektorielt. Dette ofte på bekostning af f.eks. et samarbejde med det lokale bibliotek.

Hvis vi skal skabe fremtidens kulturbrugere, så kunne det være interessant, hvis regeringen ville give kommunerne lidt mere økonomi og frihed til skabe nogle af disse samarbejder, som med tiden vil give flere biblioteksgængere, læsere mv. Det kunne være i form af pilotforsøg i udvalgte kommuner, som måske kunne danne skole for fremtidig praksis.

Det ville være en stærk ambition fra regeringens side, som vil kunne sikre kultur til alle. Og ikke nok med det – også en måde hvorpå der kan arbejdes for stærkere fællesskaber blandt unge og en måde hvorpå, vi kan komme en social og kulturel skævvridning til livs.

IKKE VRED – MEN EN SMULE SKUFFET

Henrik Jochumsen, lektor dr.art, Institut for Kommunikation, Københavns Universitetet

Den nye kulturpolitiske redegørelse er kommet – den første siden 1997. Således lander redegørelsen i et nyt årtusinde, hvor virkeligheden, herunder ikke mindst den digitale, ser meget anderledes ud, end den gjorde for 26 år siden.

Ser vi alene på folkebiblioteksområdet, har man her blandt meget andet været igennem en kommunalreform, der, sammen med voldsomme kommunale besparelser på kulturområdet, har taget livet af mange lokale biblioteker, og hermed øget afstanden til det fysiske bibliotek for mange. Bibliotekerne er blevet færre, men til gengæld er opgaverne blevet flere. Etableringen af borgerservice er blot ét eksempel. En anden afgørende forandring er selvfølgelig den digitale udvikling, der konkret har reduceret antallet af fysiske udlån, men samtidigt øget udlånet af e-materialer betragteligt, og hermed dannet grundlag for, at vi i dag skelner mellem det fysiske og det digitale bibliotek, der nok kan sam-tænkes, men som også rummer forskellige potentialer og problematikker.

Oven i det hele, har bibliotekerne været igennem en større identitetskriser, hvor det har skullet genfinde sig selv og været tvunget til at italesætte sin eksistensberettigelse overfor kritiske neolibera-le røster. En noget uvant situation i et land, hvor reglen har været folkelig og politisk konsensus om bibliotekets store betydning for oplysning, dannelse og demokrati.

Der er med andre nok at tage fat på og nok, der kunne kalde på nye visioner. Ikke bare på biblioteksområdet, men på hele kulturområdet, hvor mange problemstillinger går igen. Problemstillinger, der ofte relaterer sig til netop både besparelser og digital udvikling. For det sidste læs blot afsnittet om litteratur og læsning.

Derfor er det, i min optik ærgerligt, at den nye kulturpolitiske redegørelse synes rensset for overordnede visioner, og dermed faktisk adskiller sig markant fra tidligere kulturministres redegørelser. Et tilbageblik viser, hvordan Niels Matthiasens redegørelse fra 1977 søsatte forestillingen om det kulturelle demokrati som et væsentligt kulturpolitisk pejlemærke. Efterfølgende fokuserede Mimi Stilling Jacobsens redegørelse fra 1984 på kvalitet og mangfoldighed. Ole Vig Jensens redegørelse og idéprogram fra 1989 lagde op til en udveksling mellem den etablerede og den folkelige kultur, og Ebbe Lundgaards redegørelse fra 1997 var centreret om kunstens rolle for vores nationale identitet.

Med den nye kulturpolitiske redegørelse har vi først og fremmest fået en blanding mellem kulturvaneundersøgelse og undersøgelse af kulturens økonomiske betydning. Begge dele kan sådan set være udmærkede. Således er der ikke udgivet en samlet undersøgelse af danskernes kulturvaner siden 2012, og selv-

om om tallene løbende kan findes hos Danmarks Statistik, kan en aktuel og samlet oversigt inden for de forskellige kulturområder være et godt redskab for videre diskussion og handling. Det samme kan siges om fremhævelsen af kulturens økonomiske betydning. Jeg er ikke selv (kultur) økonom og kan derfor ikke gennemskue alle mellemregninger, herunder om køer og grise i visse tilfælde lægges sammen, men overordnet er der ingen tvivl om, at de markante beløb, der er tale om, kan sende et klart signal om kulturens værdi, som nok skal vække en vis politisk genklang. Kvantitet og bidrag til vækst er nu engang lettere både at forstå og formidle end kvalitet og kulturel værdi.

Retfærdigvis skal det også fremhæves, at redegørelsen inden for de specifikke områder – kunst, musik, ophavsret etc. – har enkelte overvejelser om centrale tendenser, problematikker og udfordringer. På biblioteksområdet drejer det sig fornuftigvis om forholdet mellem bevillinger og opgaver samt det i et formidlingsøjemed mærkværdige forhold, at biblioteker er nødt til at begrænse udlån af e-materialer.

Men det er nu lidt skuffende, at den nye redegørelse altså bryder med en lang tradition for, at kulturpolitiske redegørelser har mere på hjerte end tal og tendenser, og at den derfor fremstår noget blodfattig. Man savner et orienteringspunkt for regeringens kulturpolitik. Noget som man kan forholde sig til. Noget som man kan være enig eller uenig i.

På biblioteksområdet specifikt savner jeg noget, der signalerer overvejelser om en ny lov, der kan danne grundlag for alt det, som biblioteket er i det 21. århundrede: Inkluderende kulturhus, arena for demokratisk debat, centrum for dannelse og læring, rammen om borgerdrevne aktiviteter og meget mere. Min egen vision er, at biblioteket ikke længere bliver holdt op på, hvad det var i går, men på hvad det kan være i morgen.

■ **Når dette er sagt, er det også min opfattelse**, at Jakob Engel-Schmidt er væsentligt mere ambitiøs på kulturens vegne, end det har været tilfældet for de seneste kulturministre, hvor posten synes at have befundet sig et sted mellem springbræt og retræte. Engel-Schmidt har været meget synlig og brugt enhver lejlighed til at tale området op. Til dette formål er den nye kulturpolitiske redegørelse sandsynligvis et godt redskab. Men jeg savner altså noget mere visionært, der kan danne udgangspunkt for den brede debat om kulturudviklingen, som ministeren lægger op til. Derfor er jeg ikke vred, men kun en smule skuffet.



DB BIBLIOTEKSPOLITISK TOPMØDE 2023

Topmødefotos:
Fotos: Rico Feldfoss



HIGHLIGHTS

ODENSE 27. - 28. APRIL

Landets største kulturpolitiske træf

Omkring 450 kommunalpolitikere, biblioteks- og forvaltningsledere, biblioteksmedarbejdere og -eksperter, udstillere og centrale aktører deltog i årets Bibliotekspolitiske Topmøde i ODEON, Odenses musik-, teater- og konferencenter, midt i centrum klos op ad det idylliske kvarter ved H.C. Andersens Hus.

Politisk optakt

Topmødet indledtes af to politiske afsæt. Som lokal vært introducerede Søren Windell (C), Odenses rådmænd for By og Kultur, Odenses transformation gennem en årrække og om at gå fra stor dansk by til dansk storby med kulturen som væsentligt parameter. Bibliotekspolitisk vært – Paw Østergaard Jensen (A), formand for Danmarks Biblioteksforening og byrådspolitiker i Albertslund Kommune – talte om værdier og biblioteksforeningens kulturpolitiske arbejde, mål og visioner.

Fokus og program

Hvem deltager egentlig i kulturlivet? Bibliotekerne og den sociale udfordring var oppe at vende torsdag, der som national Klimahandlingsdag desuden så på aktuelle indsatsområder og bibliotekets rolle i nødvendig bæredygtig omstilling/verdensmål og folkeligt engagement. Men også om hvorfor læseindsats og læseglæde stadig er i fokus ligesom byudvikling – her med Odense bymidte som et konkret eksempel på massiv byomdannelse. Kulturens rammer og politikken fyldte særligt fredag ved kommunalpolitikere, kulturordførere og den nye kulturminister. Også andre af kulturens stemmer som Dansk Kulturliv, Dansk Erhverv og DGI var på podiet for at drøfte, hvordan der bedst kan bidrages til en ny kulturpolitik.

Netværk og dialog

Danmarks Biblioteksforenings Bibliotekspolitiske Topmøde er stedet for årets udveksling af nyheder og kontakter, et samvær med egne og andre – politikere og kolleger. Fremhævet i årets tilbagemeldinger bliver også muligheden for at udveksle biblioteks-, kultur- og kommuneudvikling med andre. At kunne være af sted og deltage sammen med politikere, forskellige biblioteksfolk og andre aktører og møde sektoren. Netværk, fællesskab, faglige og politiske 'snakke' nævnes af mange deltagere, ligesom topmødet fremhæves som unik mulighed for at tale sammen på tværs. Spændende at deltage og opleve det store engagement – siges det også.

Det vil vi have mere/mindre af

Fokus på fremtidens biblioteker – hvem, hvad og hvordan. På loven og kulturpolitik, mere tid med ministeren. Gerne indlæg med (mere) kant, mere debat (med salen) og gerne en workshop eller to. Kan man lege med formen. Presset program – men god bredde i programmet, tak for det. Middagen var en god oplevelse; fisk og kød skulle for første gang vælges til, men gerne lidt mere på tallerkenen. Lidt mere fest efter middagen.

Ses vi?

Mens enkelte gav udtryk for deres oplevelser under topmødet, valgte andre at melde tilbage via den udsendte evaluering. Af dem vil 80% helt sikkert deltage igen og 16+% sandsynligvis. Hvor hele 35+% deltog for mere end 5. gang, var 30% for første gang til Det Bibliotekspolitiske Topmøde og for lidt under 35% var det mellem 2-5 topmøde.

På gensyn næste år i Sønderborg

Udsigt i verdensklasse – velkommen til Sønderborg! Christel Leiendecker fra Slesvigsk Parti og formand for Kultur, Idræt og Medborgerskab i Sønderborg Kommune fortalte om målrettet byudvikling og dynamisk kulturliv og inviterede alle til Sønderborg. Se bl.a. Biblioteket Sønderborg på havnefronten, designet efter masterplan af Frank Gehry. Det er en del af kommunens 3-delte biblioteks- og kulturtilbud også omfattende Sønderjyllands Kunsthøjskole og Deutsche Bücherei lige ved Hotel Alsik.

**Sæt kryds i kalenderen 11. og 12. april 2024 - tag jeres byrådsmedlemmer og kolleger med.
På gensyn!**

/HN

VÆRDIER, FOKUS - OG FÆLLES INDSATS

Det politiske arbejde og

Velkommen til topmødet! Jeg vil forsøge at tage jer med ombord i mit arbejde som formand og i mine og forretningsudvalgets løbende overvejelser.

Der har været en række debatter her i begyndelsen af året, hvor vi i Danmarks Biblioteksforening har været synlige. Ikke mindst værdidebatter, indledte Paw Østergaard Jensen (A) sin tale.

- Jeg er blevet hyppigt kontaktet af medierne – og det er godt, for DB vil og skal spille ind. Det kan på den anden side være ganske svært ikke at blive misforstået eller komme til at træde nogen over tæerne, når man sådan skal finde medianen og dér, hvor vi kan komme videre i fællesskab. Altså både biblioteks-Danmark, DB, forretningsudvalget, medlemmerne og jer.

Som eksempel fortalte formanden om det fokus, der i årets løb har været på aktivisme og ordet aktivisme.

- Jeg synes selv, aktivisme er et dejlig positivt ord. Et ord, der er progressivt i den bedste betydning. Og jeg synes godt, at biblioteket må være aktivistisk, men hvad betyder det, når jeg siger sådan? At bibliotekerne gerne må lave kampagner, der øger stemmedeltagelse ved valgene, gerne må oplyse om naturen og biodiversitet, åbne biblioteket for byens foreninger, være fremme i skoene på at gennemføre verdensmål, lave foredrag om kønsdiversitet osv. osv. Men nogen hører mig sige – at vi skal tage stilling til projekter på byens bibliotek. At vi skal have en holdning til køn – om det er socialt eller biologisk. Eller til alle mulige andre specifikke og næsten partipolitiske dagsordener. Det skal vi ikke, fastslog formanden.

Ikke kun i Danmark har samfundsværdier og -udfordringer været i fokus

- Vi oplever en periode med store omvæltninger. Der er krig i Europa, der er krig i verden. Vi oplever nye udfordringer og trusler på det hidtil kendte. Vores måde at kommunikere på og tænke demokrati på – er udfordret. Globalt og til en vis grad også nationalt i vores eget lille land.

Demokratiet udfordres på mange niveauer. Af øget polarisering, socialt og på anden vis. Af f.eks. fake news som en alternativ mediefaktor. Her spiller bibliotekerne en særlig rolle med deres adgang til læring, viden og oplysning som kerneopgave, og de bør derfor også indtænkes i medieforliget som public-service.

- Rygterne siger, at medieforliget blot genbesøger, hvad der ligger. At der ikke bliver rykket på indhold. Det vil vi udfordre. På topmødet sidste år i Aalborg havde vi en dialog med daværende kulturminister om at tænke bibliotekerne ind i medieforliget, og samme øvelse skal vi have med den nye kulturminister.

Perioden har været præget af valg og samarbejde

- Både af kommunalvalgvalget og som følge af dét vores egne valg i Danmarks Biblioteksforening og så ikke mindst et folketingsvalg.

I årets løb har formanden sammen med DB's politiske næstformand, Claus Mørkbak Højrup (V) fra Hjørring, haft debatindlæg i forskellige medier og markeret sager på tværs af partier. Samarbejde har i det hele taget fyldt.

- Det er i mine øjne en styrke, at vi siden sidste topmøde har fået et repræsentantskab og har konstitueret os med et forretningsudvalg, som både geografisk, politisk og på andre måder er enormt bredt. At vi i DB er så politisk og på alle måder så bredt funderet er med til at placere biblioteket centralt i at løse en række af samfundets udfordringer.

- Også dem, der ikke traditionelt ligger inden for kultursfæren. Det ligger ikke blot os på sinde, det står faktisk også i regeringsgrundlaget. Dét at bruge kulturen aktivt til at bidrage til at løse store udfordringer med trivsel, klima, dannelse, deltagelse og demokrati. Dét er en væsentlig del af vores debatoplæg, som danner baggrund for topmødets debatter, og som vi har spillet ind i forhold til den kulturpolitiske redegørelse, som lige nu er under udarbejdelse i ministeriet.



Topmødet trak omkring 450 politikere, biblioteksfolk, centrale aktører og udstillere til Odeon. Til venstre ses Annette W. Godt, faglig næstformand i Sundhedsudvalget i Albertslund Kommune, og Claus Mørkbak Højrup (V), politisk næstformand i DB og formand for Hjørring Kommunes Sundhedsudvalg.

visionerne. Klip fra DB-formand Paw Østergaard Jensens tale.



- Sammen med skolebibliotekerne har folkebibliotekerne langt hen ad vejen en fælles dagsorden i forhold til børn og de unge mennesker, der skal læse noget mere. Vi har i DB taget fat på den fælles udfordring – at hvis børn ikke ser en bog, ja så læser de den med garanti heller ikke. DB arbejder for midler på finansloven til eReolenGo med digitale bøger til børn, sådan at der kommer et eller andet fælles niveau i kommunerne i forhold til børns læsning i rundt omkring i folkeskolen, forklarede formanden.

“ Det er noget syret, at man har mindste-standarder på alle mulige meget specifikke ting i det, man kalder velfærdsinstitutionerne, men ikke på kulturen.

Formanden slog et slag for den del af kernevelfærden, som ligger i kulturen og dens værdier og betydning for det enkelte menneske og dets tro på sig selv.

Danmarks Biblioteksforening – et mangesidet væsen

Vi er i meget høj grad en lobbyorganisation, vi er en medlemsorganisation, vi er kampagne-facilitator, og vi er tovholder på en række egne og eksterne projekter. Ikke mindst i regi af Tænk-tanken Fremtidens Biblioteker omkring f.eks. læsning og læselyst.

Endelig fremhævede Paw Østergaard Jensen bibliotekernes verdensmålsuge og UGE17. Mange samarbejdspartnere er gået sammen med DB2030 netværket og sætter fokus på, hvad man lokalt kan lave for at sikre en folkelig forståelse for en bæredygtig omstilling og udvikling, der kræver alles kræfter.

- Det vil I høre meget mere om her i dag – også i aften, hvor festmiddagen kommer til at stå i verdensmål og klimaets tegn. Herefter ønskede formanden forsamlingen et godt Bibliotekspolitisk Topmøde 2023!

/HN

Sammen med Dansk Kulturliv og en række andre organisationer er der udformet en masse gode bud til redegørelsen.

- Det kommer vi til at følge op på. Vi er godt i gang med at dyrke den direkte dialog med alle kulturordførerne og selvfølgelig kulturministeren. Vi har også fangarme ude i forhold til digitaliseringsministeren og ikke mindst til undervisningsministeren. Vi tager fat på alle de her spørgsmål både lavpraktisk og på den lidt større klinge.



KULTURENS NYE STEMME OG DE POLITISKE ØRER

Hvad betyder kulturen, hvor kan og skal der sættes ind, kan der skabes en ny kulturpolitisk dagsorden. Hvad vil kulturens nye stemmer – og hvor står landets kulturpolitikere?

Kulturpolitik på flere ledder og kanter var på dagsordenen på topmødet fredag formiddag 28. april. Først var kulturens nye stemmer på podiet, dernæst fire kulturpolitikere som optakt til det efterfølgende første møde med den nye kulturminister Jakob Engel-Schmidt (A).

De nye stemmer

Dansk Erhverv har startet et kulturpolitisk netværk, Dansk Industri har et netværk for kulturledere, og kulturens egne organisationer har under covid-19 skabt Dansk Kulturliv. Straks efter morgensang kunne topmødemoderator Kurt Strand byde velkommen på scenen til Michael Folmer Wessman, chefkonsulent fra Turisme, Oplevelse og Kultur i Dansk Erhverv, Peter Mark Lundberg, bestyrelsesleder i organisationen Dansk Kulturliv, Henrik Langgaard Lystbæk chefkonsulent i Dansk Industri for Turisme, Kultur og Oplevelse og Charlotte Bach Thomassen, formand i DGI.



Kurt Strand, Charlotte Bach Thomassen, Peter Mark Lundberg, Michael Folmer Wessman og Henrik Langgaard Lystbæk.

Hvad vil de nye stemmer?

Balancen mellem kommercielle interesser og forenings- og kulturlivet er, lød det fra scenen, både mulig og vigtig, netop fordi kulturen har brug for en stærk fælles stemme. Værd at bemærke er, at kulturen er nævnt 35 gange i den nuværende regerings grundlag, en betydelig markering af, at kulturen er kommet højere op på den politiske dagsorden, og det kan tolkes som en større forståelse af, at kulturen er vigtig.

De to repræsentanter fra det danske erhvervsliv var begge enige om, at kulturen ikke alene kan noget i sig selv, men også er en vigtig og værdiskabende del af samfundet, og at kulturlivet har brug for gode rammer og rammebevillinger. Det blev desuden understreget, at kulturen er et erhverv på linje med det øvrige erhvervsliv, og det blev understreget, at kulturen har værdi for

samfundet i forhold til dannelse, læring og demokrati. Og nok så vigtigt så har kulturen stor betydning for løsning af de store samfundsproblemer, vi står overfor. Blik for den lokale kultur er også en vigtig opgave for erhvervslivet at gå ind og støtte.

Fællesorganisationen Dansk Kulturliv er en ny alliance mellem syv af kulturlivets branche- og interesseorganisationer og arbejder for hele kulturlivet og styrket fokus på og adgang til kultur. Sammen med DGI kan man give kulturen en stærkere og tung fælles stemme, som sammen kan tale med det politiske niveau. At kulturlivet er gået sammen, har bl.a. betydet øget taletid og flere samtaler med kulturministeren og kulturordførere. Der er blevet nedbrudt siloer og lavet nye tværgående initiativer, hvor man ikke kun spiller på egen bane, men også på andres. Kulturen spiller ind på det sociale område, på sundhedsområdet, på børneområdet og flere andre, områder hvor der ligger en økonomi som herved kan anvendes til kulturelle initiativer.

Hvad så med bibliotekerne?

Her var DI meget klar i et ønske om, at flere skal bruge kulturen og bibliotekerne, og derfor er der brug for en bred indsats for at nå ikke-brugerne. Bibliotekerne er den vigtigste kulturinstitution og den langt mest benyttede og fungerer som en bred kanal – en slags indgang til resten af kulturlivet.

Dansk Erhverv slog et slag for et tættere samarbejde mellem forlag og biblioteker for på den måde at understøtte læsningen. Derfor er en styrkelse af tilgængeligheden til bibliotekerne et nødvendigt greb, herunder et tæt samarbejde mellem skole og folkebibliotekerne og en større inddragelse af de digitale universer.

I forhold til øget tilgængelighed blev den konkrete placering af bibliotekerne fremhævet. Afstanden til biblioteket har stor betydning. Biblioteker, der ligger i sammenhæng med tilbud som idrætsfaciliteter, er oplagte i forhold til at møde mange potentielle brugere. Og biblioteket vil her indgå som en del af hverdagskulturen, hvor det institutionelle er nedtonet, hvilket vil bidrage til at sænke folks barrierer i forhold til at benytte biblioteket.

Et andet stort potentiale ligger i at invitere eksterne partnere til at benytte bibliotekernes lokaler til forskellige formål og aktiviteter, indgå i samarbejder og invitere endnu mere bredt ind.

Bibliotekets rolle som omdrejningspunkt og dynamo i relation til de store samfundsproblemer blev afslutningsvis fremhævet. Biblioteket har en kæmperolle at spille i forhold til bæredygtighed, også social bæredygtighed. Bibliotekerne skal turde at gå ud i de store problemer og her spille en markant rolle også i kommunerne.



Kurt Strand, Charlotte Haagendrup (C), Paw Østergaard Jensen (A), Charlotte Broman Mølbæk (F) og Mogens Jensen (A).

Den politiske debat – hørers kulturens stemme?

I anden runde var spørgsmålet til det politiske panel, om kulturens stemme er klar i mødet og om fælles indsats betyder noget?

Panelet talte både folketingets og kommunernes politikere: Mogens Jensen, kulturpolitisk ordfører fra Socialdemokratiet, Charlotte Broman Mølbæk, kulturpolitisk ordfører fra SF, Charlotte Haagendrup, konservativ formand for Kultur- Fritids- og Erhvervsudvalget i Egedal Kommune og Paw Østergaard Jensen, socialdemokrat, formand Danmarks Biblioteksforening og formand for Social- og Sundhedsudvalget i Albertslund Kommune.

“Een stemme høres bedre, og gør det også nemmere at prioritere”. Mogens Jensen lagde ud, og Charlotte Broman Mølbæk fulgte op og fortalte, at før var kulturinstitutioner og -organisationer især optaget af at positionere sig i forhold til hinanden, nu prioriteres det, man er enige om. Det er stærkere og nemmere at stå sammen om, hvorfor kulturen er vigtig.

Også Paw Østergaard Jensen pointerede, at kulturen nu har en rolle, der rækker ud over sig selv. Og understregede desuden, at kulturen er en del af kernevedførelsen i det danske samfund.

“Kulturen er det nye sort”, mente Charlotte Haagendrup. Bibliotekerne er vægtig hverdagskultur, og det viser sig bl.a. ved, at der er flere slags biblioteker, f.eks. også ‘åbne biblioteker’ uden så meget personale. Det blev dog understreget, at det er nødvendigt, at der følger penge med ud til kommunerne, når der skal løses væsentlig flere opgaver.

Hvordan får flere andel i kulturens tilbud?

Også i denne samtale drøftedes det, hvordan flere borgere kan få glæde af kultur og blive kultur- og biblioteksbrugere. Ca. 1/3 af befolkningen benytter slet ikke kulturlivet, hvilket er både socialt og økonomisk betinget. Hvordan kan kulturlivet og bibliotekerne række ud og nå flere?

Der findes ingen opskrift, men det er vigtigt, at f.eks. biblioteket rækker ud med mere målrettede tilbud til ikke-brugerne. Her blev der også peget på de vigtige voksne i skoler og daginstitutioner, hvor der er brug for en håndholdt indsats omkring kulturen og børnene. Igen blev det slået fast, at bibliotekerne er et fundament i det danske samfund, og også derfor er det nødvendigt med en grundsikring af biblioteksvirksomheden. Det er stedet for oplysning – her kan borgerne få viden, fakta – uden om algoritmerne. Man kan sige, at den vigtigste målgruppe for bibliotekerne er de borgere, der ikke kommer.

På kulturområdet er der et andet problematisk gab i landet – der er stor forskel på bevillingerne i kommunerne. Denne drøftelse førte til en debat om minimumsstandarder. Et eksempel på en sådan standard kunne være, at alle elever i landet skal have adgang til at bruge eReolenGO. Et andet forslag gik på minimumsafstand til det lokale bibliotek. Der var dog blandede holdninger til minimumsstandarder for biblioteksområdet.

Budgetterne – og loven

At det er svært for kommunerne at lægge budgetter, der tilgodeser kulturen, var der fuld enighed om. At der mangler en forventningsafstemning mellem stat og kommune samt mellem kommunen og borgerne er også åbenlyst. Der var en klar, fælles bekymring om kommunernes aktuelle stramme budgetter og ikke mindst de kommende budgetforhandlinger. Der er et voldsomt pres på kommunernes økonomi, og behovet for midler på f.eks. social- og børneområdet er stort, hvilket meget nemt kan betyde besparelser på kulturen og især bibliotekerne som den største opgave.

Ser man på bibliotekernes egne budgetter og økonomien, kommer der også flere udfordringer. En af dem er som allerede påpeget den digitale udvikling og især priser på rettigheder til f.eks. udlån af e-bøger. Det er generelt blevet vanskeligere at få enderne til at nå sammen på budgettet.

Og det førte panelet ind på behovet for en ny bibliotekslov. Paw Østergaard Jensen, DB’s formand, efterlyste en mere aktiv lov. En lov, hvor det er tydeligt, at biblioteket i dag er meget mere end materialer. En lov der også skal afspejle bibliotekets funktion som rum for den demokratiske samtale. Mogens Jensen ser en mulighed for en revision af den nuværende lov, men ikke før at der er udarbejdet et nyt grundlag i en samlet kulturpolitik. En ny bibliotekslov skal også afspejle de nye værdier, pejlemærker og ambitioner i en ny kulturpolitik.

■ **Fremtiden – hvad med den?** Samtalen sluttede med at se 10 år frem, hvordan ser bibliotekerne så ud? Her blev Herning og Randers biblioteker nævnt som biblioteker, der har transformeret sig og fremtræder moderne og indbydende, og som væsentlige for lokalsamfundets udvikling. Biblioteker der er gode til forandring og til at imødekomme nye og andre krav. Igen blev det brede samarbejde med andre kulturinstitutioner nævnt samt ikke mindst ønsket om en bredere benyttelse af flere borgere. Og så rullede ministerbilen op for døren – og Jakob Engel-Schmidt fik ordet.

■ **KIRSTEN BOELT**

Danmarks Biblioteksforenings Repræsentantskab



Klip fra kulturminister Jakob Engel-Schmidts møde med Topmøde 2023.

KULTUREN SKAL PRIORITERES - OG VI VIL SE PÅ LOVEN

- Som menneske er biblioteket stadig væk et sted, som jeg søger tilbage til. Litteratur, læselyst, biblioteker og kultur er i kulturministerens optik helt afgørende for den enkelte og for demokratiet. Fredag den 28. april mødte de hundredvis af topmødedelegationer en veloplagt nybagt kulturminister, Moderaternes Jakob Engel-Schmidt.

Biblioteket og litteraturen

- Jeg har læst hele mit liv, og det startede på Birkerød Bibliotek. 'En bog er ikke et spejl, men en dør' – med Lebowitz-citatet fremhævede ministeren, hvordan litteraturen giver os nye muligheder for at se os selv i et nyt lys og lære af andre.

- Læselysten grundlægges tidligt, og jo mere man læser, desto bedre forudsætninger har vi for uddannelse og for at interagere med resten af samfundet. Den læring, den dannelse, det perspektiv – min egen oplevelse – ved jeg, tusindvis af danskere får hver eneste dag på landets biblioteker. Den er helt unik, fastslog ministeren.

- Bibliotekerne spiller en fuldstændig afgørende rolle som et demokratisk forsamlingshus. Omkring dannelse, møder, lokale fællesskaber og som rum for læring og fordybelse. Og ikke mindst om læsning og læseglæder. Her har bibliotekerne en rolle og position som de allerbedste, ifølge ministeren. En vigtig rolle fremhævede ministeren og i særdeleshed set i lyset af udviklingen i børn og unges læselyst sammenholdt med de fire-fem timer, de hver dag bruger på sociale medier og deres univers med bl.a. fake news. Biblioteket som rum skal vi værne om og udvikle, mente Jakob Engel-Schmidt.

Kulturpolitik og lovgivning

Der kan ikke herske tvivl om den nye kulturministers biblioteksengagement. Med sit kendskab til biblioteket, dets kerneområder og som en aktør i samfundet blev han godt modtaget af forsamlingen – både for sin tale og for sine svar til Kurt Strand. Strand gjorde et ihærdigt forsøg på at bore i entusiasmen. Og spurgte bl.a. med henvisning til formiddagens politiske paneldebat ind til Engel-Schmidts syn på biblioteksloven og de voksende ønsker om en mere aktiv og nutidig lovgivning.

- Vi vil gerne lytte – og vi vil også gerne forandre. Og det kommer vi til, lød svaret med henvisning til regeringsgrundlagets ord om at se på forældet lovgivning.

Hvornår? Kurt Strand pressede på. - Har embedsmændene ikke forudset det spørgsmål? Jo, medgav en smilende minister – de har også forudset, at 'jeg skal svare positivt, men også lidt afværgende'. Her brød salen ud i latter og klapsalver.

- Lige nu har vi i ministeriet en dagsorden med et kulturaktstykke om en masse penge, et idrætsaktstykke, en musikhandlingsplan, lovgivning omkring et DSM-direktiv og digitale rettigheder, debat om en kulturredegørelse, forhandlinger om et medieforlig og museumsloven... opremsede ministeren, og fik så salens fulde opmærksomhed. For derefter, lød det klokkeklart, er tidspunktet inde til at mødes og tale lov.

- Er der en forældet lovgivningsramme, et ønske om at kigge på biblioteksloven, så er det eneste ansvarlige jo at invitere mennesker, der er kloge end en selv, til at komme med input til, hvordan det kan gøres, sagde ministeren. Og så inviterede han Paw Østergaard Jensen (A), formand for Danmarks Biblioteksforening, på kaffe.

- Kulturen kan mere, end den får kredit for. Regeringens politik er, at kulturen skal fylde mere, og være mere for flere – og det kræver også flere midler. Det er en ambition, jeg deler med flere af de politikere, der er til stede i dag, sagde ministeren og lovede at komme på besøg på landets biblioteker.

Om det bliver til en hel ekstra milliard til kulturområdet under denne minister, sådan som Moderaterne foreslog under valgkampen, er nok utopi. Men ingen tvivl om, at Jakob Engel-Schmidt ønsker at markere sig som en kulturminister, der får ting til at ske. En måneds tid efter topmødet er DSM-ophavsretlovgivningen vedtaget, Kulturredegørelsen lanceret og forhandlingerne om medieforliget gået i gang. Vi får se, som Kurt Strand sagde undervejs den dag på Det Bibliotekspolitiske Topmøde i Odense.

■ HELLEN NIEGAARD

Klip fra Topmødet 2023

Se alle indslag som video på kortlink.dk/2m4cd - læs om topmødets klimafokus i augustnummeret.

Kulturen, bibliotekerne og den sociale udfordring

Mads Meier Jæger, professor i sociologi, KU, og *Ea Hoppe Blaabæk*, post.doc. Sociologisk Inst. KU, fortalte med afsæt i et nyt forskningsprojekt om, hvem der bruger og ikke bruger kulturen, hvad de bruger den til og ikke mindst hvilken betydning den sociale baggrund har. De højtuddannede/ højtlønnede og deres børn låner i klart højere grad end lavtuddannedes/lavtlønnedes børn på biblioteket. Spørgsmålet er, hvordan biblioteket og kulturen tiltrækker flere lavtuddannede.

Læsning som social markør. Den enkeltes smag og livsstil sender et stærkt signal til andre om "hvor du hører til" og "hvem du er". Betyder sådanne signaler noget i praksis? Ja, lød det bl.a. – en mere finkulturel livsstil hæver sandsynligheden for, at du får et godt job, høj løn og bedre sociale netværk etc., og er dermed med til at gøre social ulighed større. Ressourcestærke grupper er gode til at bruge kulturtilbud, mindre ressourcestærke mindre. De sociale forskelle i biblioteksbrug og læsebrug er meget stærke og udhuler demokratiet. Skærmbrug er f.eks. meget højere i lavtlønnede familier. Biblioteket skal sikre, at bøgerne faktisk er der, hvor brugerne er.

Har den digitale platform demokratiseret bibliotekstilbuddet, lød bl.a. et spørgsmål fra Lars Bornæs, bibliotekschef i Silkeborg. Både og lød svaret. Højtlønnede fa-



milier er stadig i overvægt, men man kan godt tale om, at der er taget et skridt i den rigtige retning. Under corona, hvor flere måtte ty til digitale tilbud, faldt uligheden faktisk noget. Altså: Hvordan gentænker vi bibliotekets tilbud, så vi får knækket den udfordring.

Læsning og den store blinkende udfordring: Hvordan får vi flere med?

Biblioteket & læsning – ny indsats for læseglæde var tema for torsdagens sidste debat. Læsning er en del af folkebibliotekernes DNA og afgørende for demokratiet. Samtidig viser f.eks. seneste internationale PIRLS-undersøgelse, at børns læsefærdigheder er faldende. Hvordan får vi flere børn (og voksne) til at læse mere?

borg, drøftede sammen med moderator og projektleder i Tænketanke Fremtidens Biblioteker, *Lisbet Vestergaard*, udfordringer og muligheder lige nu.

Vi har en læsekultur, som er udfordret, og det ved bibliotekerne og har arbejdet med i mange år. Aalborg har været med til at udvikle en ny læsemodel, der giver nye greb til bibliotekets arbejde omkring læsning.

Rapporten *Børn og Unges læsning 2021*, viste at børn og unges læsning drives af mange ting, ikke bare læselyst, og derfor har man forsøgt at udbrede konteksten for tilgangen til 'greb' til læsning. Skolen kan ikke gøre det alene, men skal gøre det sammen med biblioteker og andre. Alle relevante aktører skal med på banen, hvis der skal sikres bedre læsekompetencer – og modellen er bl.a. skabt på denne baggrund med læser og litteratur i forgrunden.

Modellen opererer med fire perspektiver, der skal overvejes i formidlingen og aktiviteterne. De lyder meget kort oplistet: Læselyst – om det at nyde noget, Litteraturinteresse – om udvidelse af horisonten, Læsemotivation – om det at ville/skulle vide noget og Litteraturengagement – om hele det kreative aspekt. De fire greb og deres fokus vil kvalificere og sikre, at man kommer hele raden rundt. De kan bruges af alle aktører – og på alle aldersgrupper.



Thomas Illum Hansen, forskningschef ved UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole - en af forfatterne til *Børns Læsning 2021*, og *Kristine Nygaard*, bibliotekschef for Centralbiblioteket i Aal-

NY BIBLIOTEKSLOV ELLER EJ?

‘Lad os blive klogere sammen’...

Et medlemsmøde 25. maj i Bibliotekschefforeningens regi tog fat på drøftelserne om en ny eller revideret bibliotekslov.

En ny lov, som afspejler bibliotekernes opgaver i dag og ser fremad, er blevet efterlyst længe og er et stort emne i bibliotekssektoren. Som et skridt på vejen til afklaring på lederniveau forsøgte BCF's medlemmer en af de sidste dage i maj at komme tættere på problematikken gennem nordiske erfaringer og aktuel europæisk udvikling.

Finland vedtog en ny bibliotekslov i 2016. Juha Manninen, direktør for den finske biblioteksforening, fortalte om processen og resultatet. En styrke ved den finske lov er, at i dag skal alle biblioteker aktivt arbejde for medborgerskab, demokrati og ytringsfrihed i deres virksomhedsplanlægning. Og opgaverne skal, som Manninen præciserede, realiseres med vægt på fællesskab, pluralisme og kulturel mangfoldighed. Udfordringer ved loven er bl.a., at den ikke omfatter nogle forpligtelser vedrørende f.eks. antal af kvalificerede medarbejdere eller hvilken baggrund en bibliotekschef skal have.

Målene i loven er at sikre:

- 1) Equal opportunities for the population for the education and culture
- 2) Availability and use of information
- 3) Reading culture and versatile literacy
- 4) Opportunities for lifelong learning and competence development
- 5) Active citizenship, democracy and freedom of speech.

Den nye lov og arbejdet med den har betydet langt større politisk og offentlig opmærksomhed og kendskab til bibliotekerne og deres opgaver.

Biblioteket som en demokratisk arena. Siri Tidemann Naalsund, afdelingsdirektør ved Deichman bibliotekerne i Oslo, fortalte om de Deichmanske biblioteker med vægt på den norske lov fra 2013, der understreger bibliotekernes rolle som rum for debat. At “Folkebibliotekene skal



Debatarrangement på Oodi i Finland. Helsinkis nye centrale bibliotek.

være en uafhængig møttested og arena for offentlig samtale og debat”.

Opgaven betyder, at de norske biblioteker skal sikre relevante og aktuelle samfundsdebatter og i dag ses som en vigtig arena for lokaldemokratiet. I Norge har man derfor stort fokus på for hvem, man arrangerer møder – og hvordan man sikrer relevans i alle lag af befolkningen uafhængigt af demografien. Ligesom man drøfter, hvordan man bedst sikrer unge en stemme og i et format, hvor de selv kan stå for alt. Uden lovgivningen havde biblioteket været mere udfordret i dag i forhold til bl.a. bredde og ejerskab. I dag lægges der større vægt på samarbejdet bredt i lokalsamfundet også i forhold til større kulturaktører.

Fokus på demokrati, deltagelse og samfundsudvikling. Efter mere end 20 år er det lykkedes EBLIDA og Council of Europe at blive enige om en opdatering af de oprindelige guidelines fra 2000, *Council of EUROPE / EBLIDA Guidelines on Library*

Legislation and Policy in Europe (2023).

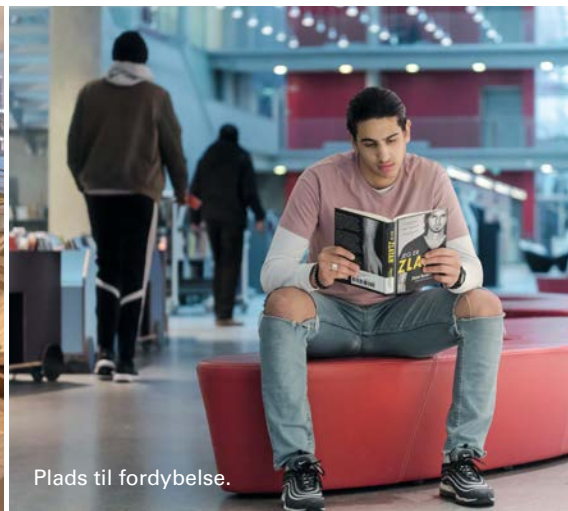
Andrew Cranfield, medlem af EBLIDA Executive Committee og bibliotekschef i Helsingør Kommune, introducerede de nye europæiske retningslinjer.

“Der er sket meget i de sidste 23 år, og det var på tide med en grundig revision af retningslinjerne og et mere retvisende billede af bibliotekernes virke anno 2023. Adgang til information, viden og materialer er stadigvæk helt centralt for de europæiske biblioteker, men i dag er dette koblet sammen med den demokratiske deltagelse, hvor bibliotekerne i langt højere grad skal være medspiller og facilitator for det aktive medborgerskab og den demokratiske samtale”, forklarede Andrew Cranfield.

“Fokus på de store samfundsdagsordener, som FN's verdensmål og bæredygtighed, viser, at bibliotekerne spiller ind på aktuelle europæiske udfordringer, f.eks. krigen i Ukraine eller nedlukningen under pandemien, hvor der bl.a. står i retnings-



Brugeraktiviteter på Oodi.



Plads til fordybelse.



“Slå dig ned hos os”, lyder opfordringen fra Deichman i Norge. Oslos nye hovedbibliotek.

I Finland og Norge er der fokus på bibliotekernes rolle i at skabe medborgerskab, styrke demokrati og ytringsfrihed og være uafhængige mødesteder med relevans for alle lag i befolkningen.

Fotos:
Oodi. Foto wikicommons.
Deichman. Foto Erik Thallaug.

linjerne, at “the covid-19 crisis, as well as other possible future crisis makes it imperative that libraries be resilient institutions”. Tidligere hørte bibliotekerne til det kulturpolitiske domæne, men nu skrives de ind i et større politisk perspektiv, og det lægges der i den grad op til i de netop vedtagne retningslinjer.”

”De nye retningslinjer understreger desuden vigtigheden af realistiske forretningsmodeller for brug/udlån af e-bøger og andre digitale materialer ved at pointere, at denne form for udgivelsesformat er lige så vigtig, som den traditionelle bog”, sagde Andrew Cranfield og fortsatte: “I Danmark har vi heldigvis en velfungerende model for bibliotekernes udlån af e-bøger mm, men det er desværre ikke tilfældet i mange andre europæiske lande. Retningslinjerne er med til at understrege betydningen af en velfungerende infrastruktur for e-udlån, hvis adgang til digitalt materiale skal blive en del af biblioteksburgernes hverdag.”

Hvem vil egentlig have en ny lov, spurgte desuden Michel Steen-Hansen, direktør for Danmarks Biblioteksforening, på mødet i et programpunkt og kom med et oplæg til en egentlig lovgivningsproces og en politisk interessentanalyse. Det kan gå hen og blive relevant inden længe, jf. regeringsoplæggets ønske om at se på forældet lovgivning og debatten på Det Bibliotekspolitiske Topmøde med kulturministeren i april.

“ Oplever man ude på sin virksomhed, eller på sit museum eller noget helt andet, at der er regler, man ikke synes er fornuftige, at der er forældet lovgivning, der blokerer for, at man kan give den bedste oplevelse, så er man velkommen til at sende mig en mail på min officielle ministermail eller måske endda sende et lille brev med om, hvordan man forestiller sig, det kunne gøres mere effektivt”.

Kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M),
19. januar 2023.

■ HELLEN NIEGAARD



Samfundets udfordring og biblioteket som svar

Debatoplæg fra Danmarks Biblioteksforening

DANMARKS
BIBLIOTEKSFORENING

BIBLIOTEKET I SAMFUNDET

Hvilken rolle skal biblioteket spille, og hvordan udfolder vi potentialet bedst? Danmarks Biblioteksforenings nye debatpjecer lanceret på bibliotekspolitisk topmøde.

Debatoplægget *Samfundets udfordring og biblioteket som svar* skal danne ramme om og indgå i politik- og budgetdebatten i landets kommunalbestyrelser og i de politiske udvalgs drøftelser sammen med biblioteket og borgerne om udvikling af de lokale biblioteker.

Der er mange svar på samfundets udfordringer i kulturen. For velfærdssamfundets udvikling og opgaver gælder, at de ikke lader sig løse inden for ét område, men kun gennem målrettet fokus og samarbejde. Her spiller bibliotekerne allerede en rolle lokalt, men har endnu større potentiale som drivkraft for innovation på tværs af sektorer og civilsamfund. En drivkraft for personlig og lokal udvikling.

Vi lever i en tid, hvor social og sundhedsmæssig ulighed vokser. Stadig flere danskere føler sig isolerede, ensomme og på

kanten af fællesskabet. Mange af yderområderne i Danmark affolkes og efterlader halvtomme landsbyer med svære kår for fællesskab og lokalsamfund, og den urbane ensomhed er et problem i de større byer. Gruppen af børn og unge, som mistrives, er stigende. Flere presses af hverdagens krav og forventninger fra skolen, vennerne og ikke mindst sociale medier. Digitalt hægtes nogle samfundsgrupper af og ender uden for store dele af vores samfund.

Her kan folkebiblioteket med fri og lige adgang til en bred vifte af tilbud til alle samfundsgrupper spille en vigtig rolle. Kulturen og litteraturen kan nemlig få os til at stoppe op, tænke efter, være i tvivl – og tilmed trives i det, og biblioteket er for mange indgangen til at deltage i samfundet.

Blandt fokuspunkterne er bl.a. Bibliotekerne i samfundet, Læsning skaber viden,

trivsel og er et pas til kulturen, Folkelig deltagelse og bæredygtig udvikling, Biblioteket skaber et levende og åbent demokrati og biblioteket styrker digital inklusion.

Folkebiblioteket, landets mest benyttede kultur- og folkeoplysningsinstitution, findes i alle kommuner, har digitale tilbud til alle og oplever en voksende betydning som lokalsamfundets fælles åbne sted, hvor møder mellem mennesker finder nye veje. Med over 30 mio. årlige besøgende har biblioteket en kæmpe rækkevidde og stort potentiale for at være en aktiv del af regeringens ambitioner om “et kulturliv, som alle danskere er en del af. Både den smalle og den brede kultur skal ud i hele landet. Kulturen er ikke forbeholdt en speciel alder, postnummer eller økonomisk formåen.”

■ **Udfordringen er, at de lovgivningsmæssige rammer** for bibliotekerne er så løse, at der opstår uforholdsmæssigt store forskelle i bibliotekstilbuddet lokalt, hvilket ikke mindst rammer børn og unge, og derfor bør loven og formålet opdateres. Biblioteket som funktion kan også bruges som løftestang til at bryde med ensomhed, social ulighed og sundhed. Pjecen har også fokus på behovet for en ny lov.

Hent debatpjecen *Samfundets udfordring og biblioteket som svar* som Danmarks Biblioteksforening præsenterede på Det Bibliotekspolitiske Topmøde 2023: kortlink.dk/dbtop/2m2xt.

■ DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

INTERVIEW MED FORMAND TINE SEGEL

FUSIONEN ER EN REALITET

Forbundet Kultur og Information, bibliotekarernes forbund, smelter sammen med DM fra 1. november.

Hvad betyder det politisk set, konkret for medlemmerne og i praksis for KI's organisation?



I juni i år markerer bibliotekarernes fagforening sit 100-års jubilæum. Forbundet Kultur og Information (til jan 2020 Bibliotekarforbundet) holder stor fest med taler, musik, mad og drikke for medlemmer og samarbejdspartnere.

Det er sidste udkald for den gamle dame. I marts i år vedtog en urafstemning blandt forbundets medlemmer med klart flertal at stemme for en fusion med DM (tidligere Dansk Magisterforening). Frem til udgangen af oktober har KI-sekretariatet travlt med en lang række opgaver i samarbejde med DM for at gøre fusionen så gnidningsfri som mulig.

Inden der skal festes og siden helt sættes punktum for forbundet som selvstændigt talerør for bibliotekarerne, fortæller Tine Segel, formand gennem otte år, om fusionen.

Politisk set

Forbundets medarbejdere og fagforeningen som sådan har gennem årtier været med til at sikre en stærk og professionel bibliotekarstand på landets biblioteker. Forbundet har ikke bare ageret fagforening for ansættelsesforhold og overenskomster, men har også haft en vigtig bibliotekspolitisk og bibliotekarfaglig stemme. KI har p.t. inklusive pensionister omkring 4.000 medlemmer, mens DM har ca. 70.000.

Hvordan sikres biblioteksindflydelse i DM fremover?

- Helt overordnet set har DM en markant stemme i den politiske debat. Med fusionen bliver DM den største fagforening på kulturområdet, det giver i sig selv vægt. Medlemmerne fra KI kommer til at fylde en del i den ene af DM's ni fagpolitiske sektorer, i Kultur og Medier. Traditionelt set arbejder sektorerne med løn-

og arbejdsvilkår, men denne sektor har idéer og tanker om også at være en kulturpolitisk stemme, sådan set lidt som vi har arbejdet med det i KI. Sektoren har i dag omkring 4.000 medlemmer og et bredt fokus på kultur og på mediebranchen. Medlemmerne er bl.a. museums- og arkivfolk, men også mediefolk, og nu kommer vi så med biblioteksområdet. Her får vi en stor stemme, da KI's medlemmer i denne sektor kommer til at udgøre ca. 2.500 medlemmer.

Hvordan vil medlemmerne opleve fusionen?

- DM har en klar interesse i sikre medlemmernes udvikling i arbejdslivet, ligesom vi har haft det i KI. En del af fusionstanken hænger tæt sammen med DM's ambition om at vækste – og det skal ske med fokus på fagfaglighed. Og fagfaglig identitet. Her vil biblioteksområdet også have et stort fokus både i forhold til faglig udvikling, faglig kommunikation og netværk. Dertil kommer, at der som en del af fusionen etableres en ny faglig søjle omkring data og digitalisering. Et område, mange af vores medlemmer arbejder med – enten hardcore ude i private virksomheder og organisationer, men i høj grad også ude på bibliotekerne, som er stærke omkring digitalisering, digital transformation og data-dreven udvikling.

- Fra hovedbestyrelsens side er der lagt vægt på at få indflydelse i DM og vi synes, vi har lagt et godt spor ind i DM. Fremover vil det jo så også op være KI-medlemmer, som nu bliver DM'ere, at bidrage og markere sig her. Vi har i alle tilfælde lagt grundstenene til det i vores forhandlinger. Næste valg i DM ligger i efteråret 2024.

“ Vi er i alle tilfælde som hovedbestyrelse dér, hvor vi er glade for, at fusionen blev til noget nu. Det var os, der 'fik' den opgave. Vi tog den, og det har været det rigtige at gøre, som alt har tegnet sig.

Når det gælder politisk placering, har KI som del af forhandlingerne og i overgangsperioden fra 1. november i år til næste valg fået en række politiske poster. Tine Segel selv bliver ny næstformand i sektoren Kultur og Medier, og formand for den nye søjle for data og digitalisering. Derudover bliver to af KI-hovedbestyrelsesmedlemmerne – Pia Nyberg fra Hillerød Bibliotek og Johanne Pasgaard fra DBC Digital – sektorbestyrelsesmedlemmer i Kultur og Medier, mens Nikoline Dohm Lauridsen fra DTU og Tine Weirsøe fra Scandinavian Information Audit bliver medlemmer af søjleudvalget for data og digitalisering. Endelig får KI's pensionistgruppe på 700 medlemmer en post i DM's pensionistsektor, aktuelt ca. 2.700 medlemmer. Flere af KI's faggrupper har ambitioner om at reetablere sig som netværk, og faggruppen BØFA, børnebibliotekarerne, fortsætter i en overgangsordning med egen styregruppe og budget.

Fagligt set

Der har altid været et højt medlemsengagement i KI såvel som i Bibliotekarforbundet tidligere. Og medlemmerne vil altså fortsat kunne deltage i arrangementer, indgå i netværk og dyrke fagligheden i DM. Men KI er i bund og grund også en fagforening, som bistår de enkelte medlemmer på deres arbejdspladser.

Hvad betyder overgangen til DM for det enkelte medlem?

- For KI's medlemmer vil der som DM'ere være samme adgang til rådgivning og forhandling som nu. Vi er i god dialog med DM. KI-medarbejderne rykker med over i DM og dermed også vores viden på bibliotekarernes arbejdsmarked. Samtidig sikrer vi, at der sker både videnoverlevering og videreførelse af erfaring til kollegerne i DM.

Et vigtigt budskab til medlemmerne er, at der fortsat vil blive udviklet faglige arrangementer, fag-kommunikation og som sagt faglige netværk. Men meget konkret vil medlemmerne opleve at blive en del af en langt større organisation med de fordele, men selvfølgelig måske også ulemper, det kan give. Samtidig og helt konkret vil kontingentet falde til et lavere niveau, og det vil mærkes helt kontant for den enkelte.

Hvilke ulemper tænker du på?

- Måske mest det, at man ikke lige kender alle, når man i fremtiden ringer ind til DM modsat den oplevelse, mange af vores medlemmer har i dag. Der har i det hele taget været kort vej til KI. Til formand og hovedbestyrelse, fagmagasin og der har været mange faglige arrangementer med masser af inspiration for medlemmerne. Ambitionen er jo at sikre så meget af dét som muligt, men det bliver jo noget andet. DM er en stor organisation. Jeg kan mærke på vores dialog med medlemmerne, at det ved man godt, og det er man indstillet på.

- Vi er i alle tilfælde som hovedbestyrelse dér, hvor vi er glade for,



at fusionen blev til noget nu. Det var os, der 'fik' den opgave. Vi tog den, og det har været det rigtige at gøre, som alt har tegnet sig.

Organisatorisk set

I 2021 fik hovedbestyrelsen på KI's generalforsamling til opgave at se på, hvordan man bedst sikrer medlemmernes interesser fremover i en tid med langsomt dalende medlemstal. Dels efterspørges bibliotekarer og kandidater fra Institut for Kommunikation, Københavns Universitet, og SDU af andre ansættelsesområder og organiserer sig andre steder. Dels det faktum at der ikke som tidligere rekrutteres medlemmer fra en egentlig bibliotekaruddannelse men fra universitetsuddannelser, som i dag fører mange forskellige steder hen. Således har KI siden 2022 heller ikke længere en plads i aftagerpanelet på f.eks. Institut for kommunikation. Bibliotekarforbundet (BF) blev stiftet i 1923 og var frem til 1969 kollektivt tilsluttet Danmarks Biblioteksforening. Forbundet talte omkring år 2000 knap 6.000 medlemmer.

Forbundet Kultur og Information deltager allerede i forhandlingssamarbejdet i Akademikernes Centralorganisation (AC) om overenskomst- og aftaleforhandlinger såvel som i Forhandlingsfællesskabet (FF) om overenskomster og aftaler. Flere og flere spørgsmål om aftaler og lønformer er dog i dag decentraliseret og lagt ud til de lokale arbejdspladser. Her varetager forbundets tillidsrepræsentanter store dele af forhandlingsarbejdet i samspil med forbundet og de enkelte medlemmer. Derfor er vejledning de næste måneder til de nuværende TR-repræsentanter og lokale klubber herunder om sammenlægning med DM/klubber en stor og vigtig opgave. En anden er at informere medlemmerne om mulighederne for netværk i DM og andre fagfaglige tilbud.



Alle KI-sekretariatsmedarbejdere virksomhedsoverføres til lignende opgaver i DM. Dog stopper naturligt nok direktør Torben Jensen og forhandlingschef Anders Christian Grønbæk med udgangen af oktober. Også forbundets fagmagasin *Perspektiv* slutter og fra efteråret vil medlemmerne modtage DM's *Akademi-kerbladet*. Aktionsfondens midler samt forbundets bygning på Lindevangs Allé 2 på Frederiksberg og andre aktiver overgår som del af fusionsaftalen til DM.

Hvordan oplever du selv fusionen?

- Det er vemodigt, og det kunne man også mærke på stemningen på generalforsamlingen. Men samtidig var og er der en stor opbakning bag beslutningen. Jeg tror, at timingen var velvalgt, medlemmerne er med på, at det nu er tid til at se fremad. Dét, at vi stadigvæk er så store, har betydet, at vi kunne komme med afsæt i et rigtig pænt antal medlemmer og en økonomi til at forhandle med. Det har været utrolig vigtigt. Skal man fusionere, skal det være, mens man har noget at bidrage med, siger Tine Segel med et lille smil.

Her sættes punktum for fusions snakken i denne omgang. Tine Segel og KI-sekretariatet skal koncentrere sig om først 100-års festen og derefter for alvor om at sikre en smidig fusionsproces sammen med DM.

■ **HELLEN NIEGAARD**

Fotos: Jakob Boserup



Foto: Mads Jensen/Ritzau Scanpix

Tine Segel, KI formand, og Camilla Gregersen, DM forperson, tager glade mod resultatet af KI-urafstemningen på toppen af Knud Munk's ikoniske bygning på Lindevangs Allé 2.

Begge parter ser nu frem til, at fusionen kan realiseres og til et DM med endnu større fagpolitisk såvel som faglig slagkraft bl.a. inden for dagsordener som data, digitalisering og informatik.

Fakta

Foreningen blev etableret som Biblioteksfunktionærernes Sammenslutning i 1923. I 1952 ændredes navnet til Bibliotekarforeningen for Folkebibliotekerne – en fagforening, der varetog medlemmernes interesser i økonomiske og faglige forhold og blev medlem af FTF samtidig med, at foreningen var en undergruppe i Danmarks Biblioteksforening (DB).

I 1969 brød foreningen ud af Danmarks Biblioteksforening, og Bibliotekarforeningen blev en selvstændig fagforening. I 1975 gik det statslige biblioteksforbund sammen med den kommunale forening, og navnet blev ændret til Bibliotekarforbundet.

I 2020 blev det vedtaget, at foreningens navn skulle være Forbundet Kultur og Information, som har været gældende frem til den kommende fusion.

HJEMMEPASSERNE INDTAGER FOLKEBIBLIOTEKET

At sproglege og sprogstimulering samt højtlesning kan være afgørende for små børns udvikling, har bibliotekerne stort fokus på og flere tilbud om. Nu er en ny brugergruppe vokset frem med nye ønsker og behov i forhold til de lokale biblioteker.

Gruppen af såkaldte 'hjemmepassere' er i vækst. Flere vælger at passe deres 1-6-årige børn hjemme, og for mange af hjemmepassere er besøg på folkebiblioteket en fast del af ugens program. Er der brug for et særligt, fagligt tilbud til denne målgruppe? Østerbro Bibliotek og Fredericia Bibliotek har undersøgt sagen og kigget nærmere på målgruppens ønsker og biblioteksbrug.

På Østerbro Bibliotek gik Birgitte Anker Madsen rundt og noterede sig, at børnebiblioteket blev brugt mere og mere af hjemmepassere. De kom både alene med deres barn eller i grupper. Dorthe Grønback observerede det samme på Fredericia Bibliotek. Hun kunne se, at hjemmepassere typisk efterspurgte andre ting end vuggestuer og børnehaver. De var blandt andet interesserede i at kunne bruge biblioteket som et fast mødested og have adgang til kasser med legetøj.

Hvad stiller man op, når sådan et behov ikke lige matcher med bibliotekets rammer og tilbud? Et oplagt svar er, at man prøver at blive klogere på målgruppen. Dermed var der dannet et afsæt for projektmodningen: Et fagligt tilbud til hjemmepassere.

Fakta om hjemmepassere

De to bibliotekarers indtryk af, at der er kommet flere hjemmepassere, stemmer overens med tallene fra Danmarks Statistik. De viser, at der fra 2016 til 2021 er sket en tredobling af familier, der modtager tilskud fra kommunen til pasning af eget barn fra 661 til 1.941. Der er med stor sandsynlighed desuden et mørketal, idet ikke alle kommuner giver tilskud til hjemmepasning. Især corona-tiden ser ud til at have gjort en forskel. Her fik mange småbørnsfamilier erfaringer med at have en fælles hverdag, og efter pandemien gik tallet et nøk op.

Hvad får forældre til at blive hjemmepassere? Mulige forklaringer kan være de ophedede debatter om normeringer og kvalitet i dagtilbuddene eller et ønske om at følge sine børn mere tæt i de



Lille barn bolttrer sig i bogstaver på Københavns Hovedbibliotek i børneetagen LÆS i Krystalgade.

første år og være den bedst mulige forælder, som ikke skal tumle med dårlig samvittighed over manglende overskud og nærvær i hverdagen.

For nogle forældre er logikken denne: Daginstitutioner opfylder ikke små børns behov. De opfylder de voksnes behov for en karriere og samfundets behov for en stor og aktiv arbejdsstyrke. For andre kan det være dårlige erfaringer med vuggestuen og et barn i mistrivsel, som får familien til at træffe beslutningen om, at den ene forælder passer barnet.

En aktuell undersøgelse fra Det Nationale Forsknings- og Analyseinstitut for Velfærd (VIVE) og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) offentliggjort i maj 2023 viser, at det står skidt til med kvaliteten i mange af landets vuggestuer og dagplejere. Der er blandt andet mangel på uddannet personale. De nye tal kan være medvirkende til, at flere forældre vælger hjemmepasning af deres små børn.

Størstedelen af hjemmepassere er mødre. Derfor er der implicit også en relation til temaerne køn, forældreroller, tilknytning til arbejdsmarkedet, karriere og pension. Feltet er i de hele taget ladet med værdier og holdninger. Et eksempel på det er professor i småbørnspædagogik ved DPU, Stig Broström, der er kommet med dette markante udsagn: "Tvivl, usikkerhed og dårlig samvittighed er et vilkår for forældre. Det er ikke noget, man kan hjemmepasse sig ud af" (*Weekendavisen*, 9.9.2022).

En voksende gruppe danskere vælger at passe egne børn hjemme. Lisbet Vestergaard fortæller, hvem de og børnene er og om deres forventninger til biblioteket.

Biblioteket og hjemmepasserne

For Birgitte Anker Madsen har det være nyttigt at få et tættere kendskab til hjemmepasserne og deres hverdag: "Jeg har fået en række konkrete indsigter ved at deltage i fokusgruppeinterviews og teste en aktivitet på hjemmepassere med base på Østerbro. De bruger typisk biblioteket på andre tidspunkter end størstedelen af småbørnsfamilierne, der kommer om eftermiddagen og i weekenden. Hjemmepassere er vilde med folkebiblioteket, fordi det er fleksibelt og har gode rum og rammer for de små udfoldelser.

Noget meget vigtigt er, at biblioteket er et gratis tilbud. Det betyder meget for hjemmepassere, hvor familierne jo i sagens natur ikke har to fuldtidsindtægter. I dialogen med en gruppe hjemmepassere gik det også op for mig, at selv om de kommer her, er de ikke fortrolige med alle tilbud. For en af forældrene var det ny viden, at det er gratis at låne bøger. Dét var lidt af en øjenåbner."

Dorte Grønbæk supplerer: "Hjemmepasserne leder efter ligesindede og netværk. De er i en speciel livssituation, og derfor er det godt, hvis vi på biblioteket kan hjælpe dem med at indgå i lokale netværk.

Det er ikke afgørende, at vi laver særlige tilbud til dem. Det er vigtigere, at vi kommunikerer, at vores aktiviteter er relevante for dem. Det betyder f.eks. også, at vi ikke skal bruge ordet "baby" i omtalen af et arrangement, hvis det også egner sig til 1-3-årige, for så kommer hjemmepasserne ikke. Det er en lille ting, men den kan gøre en forskel."

Kommunikation er i det hele taget et opmærksomhedspunkt. "Vi kan med fordel gøre en indsats for at formidle vores tilbud mere målrettet. Det er oplagt at bruge hjemmepassernes lokale Facebook-grupper. Jeg er blevet medlem af sådan en gruppe og deler opslag om relevante bibliotekstilbud på Østerbro. Der er hul igennem", siger Birgitte Anker Madsen.

I Fredericia vil Dorthe Grønbæk og hendes kolleger løbende tilpasse kommunikationen til hjemmepasserne om bibliotekets

tilbud, sådan at flere gør brug af dem. På Østerbro Bibliotek er det planen at tage erfaringerne fra projektmodningen og som noget nyt invitere til fagte-sange og netværkskaffe med fast frekvens.

Dorte Grønbæk og Birgitte Anker Madsen runder af med et lille kig ind i fremtiden: "Selv om hjemmepasserne er en lille målgruppe, er det værd at holde øje med den. Ikke mindst hvis udviklingen fortsætter, og flere børn ikke møder biblioteket gennem deres dagtilbud."

Fælles fokus og nyudvikling

Et fagligt tilbud til hjemmepassere er støttet af Slots- og Kulturstyrelsens Udviklingspulje til folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre. Børnebibliotekarerne Birgitte Anker Madsen og Dorthe Grønbæk fra henholdsvis Østerbro Bibliotek og Fredericia Bibliotek har sammen med undertegnede som bibliotekskonsulent i 2022-23 undersøgt hjemmepassere som målgruppe gennem desk research og fokusgruppeinterviews og derefter test af en aktivitet for gruppen. Erfaringerne fra projektmodningen indgår i de to bibliotekers fremtidige tiltag rettet mod hjemmepassere.

■ Der er i 2022 oprettet en landsforening for hjemmepassere med navnet Hjemmeforældrenes Landsorganisation. Læs mere på: <https://www.hjemlo.dk>.

VIVE og EVA har i 2023 udgivet en rapport om kvaliteten i de danske daginstitutioner for 0-2-årige børn. Find undersøgelsen her: kortlink.dk/eva/2kz3g.

■ LISBET VESTERGAARD

Projektleder
Tænkertanken Fremtidens Biblioteker



Børnebibliotekar Birgitte Anker Madsen, Østerbro Bibliotek.



Børnebibliotekar Dorthe Grønbæk, Fredericia Bibliotek.

Selvfølgelig er bibliotekerne en del af løsningen på tidens vilde problemer!

Om wicked problems, tiltidværelse, adaptive udfordringer og målinger. Nedslag fra KL Kultur og Fritidskonference 23.-24. maj 2023 ved Pia Henriette Friis, formand for Bibliotekschefforeningen og bibliotekschef i Kolding.

Kultur, fritid og idræt – en del af løsningen



KL's Kultur- og Fritidskonference 2023

23.-24. maj 2023
Det Ny Teater i København

KL

Dét, jeg tager med mig fra årets Kultur- og Fritidskonference, er at kultur, fritid og idrætsområdet er essentielle aktører, når det gælder om at skabe værdi og effekt ind i andre kommunale velfærdsområder. Samfundet står overfor en række store udfordringer, som har brug for løsninger, der går på tværs. På konferencen blev der sat fokus på, hvordan kommunerne kan arbejde med kultur, fritid og idræt med bæredygtighed i højsædet.

“**Hvordan kan kulturen meningsfuldt** influere på de andre politikområder?” Johan Brødsgaard (B), formand for KL's Kultur, Erhverv og Planudvalg, indledte konferencen med at stille spørgsmålet. Netop dette har bibliotekssektoren arbejdet med i årevis. Kulturen er i forvejen en motor for fællesskaber og livsglæde, der kommer utrolig mange mennesker på kulturinstitutionerne. Og det er med til at skabe værdi. Det er f.eks. med til at afhjælpe børn og unges mistrivsel, ensomhed, social ulighed, digital ulighed og mangel på læselyst.

Fokus på Wicked Problems – Jacob Torfing, professor på RUC, gav gode råd om, hvordan vi kan være med til at løse de vilde problemer – på tværs. Og de er så komplekse, at det kræver kæmpe tværgående samfundsindsatser for at løse.

Torfing havde disse 3 gode råd med:

- I skal ikke løse, før I har fundet en fælles forståelse af problemet – undersøg det grundigt
- Iværksæt herefter en sammenhængende indsats
- Samarbejde på tværs og brugerinddragelse skaber ejerskab og kreativitet.

Jacob Torfing forklarede, hvordan man i dag ikke kun taler om *wicked problems*

men om *super wicked problems*. Klimakrisen skal løses i kapløb med tiden, og der er så mange komplekse problemstillinger, at forsøg på at løse dele af krisen kan risikere at forværre situationen. Havvindmølleparkerne er et eksempel på grøn energi, der i nogle tilfælde er til gene for biodiversiteten.

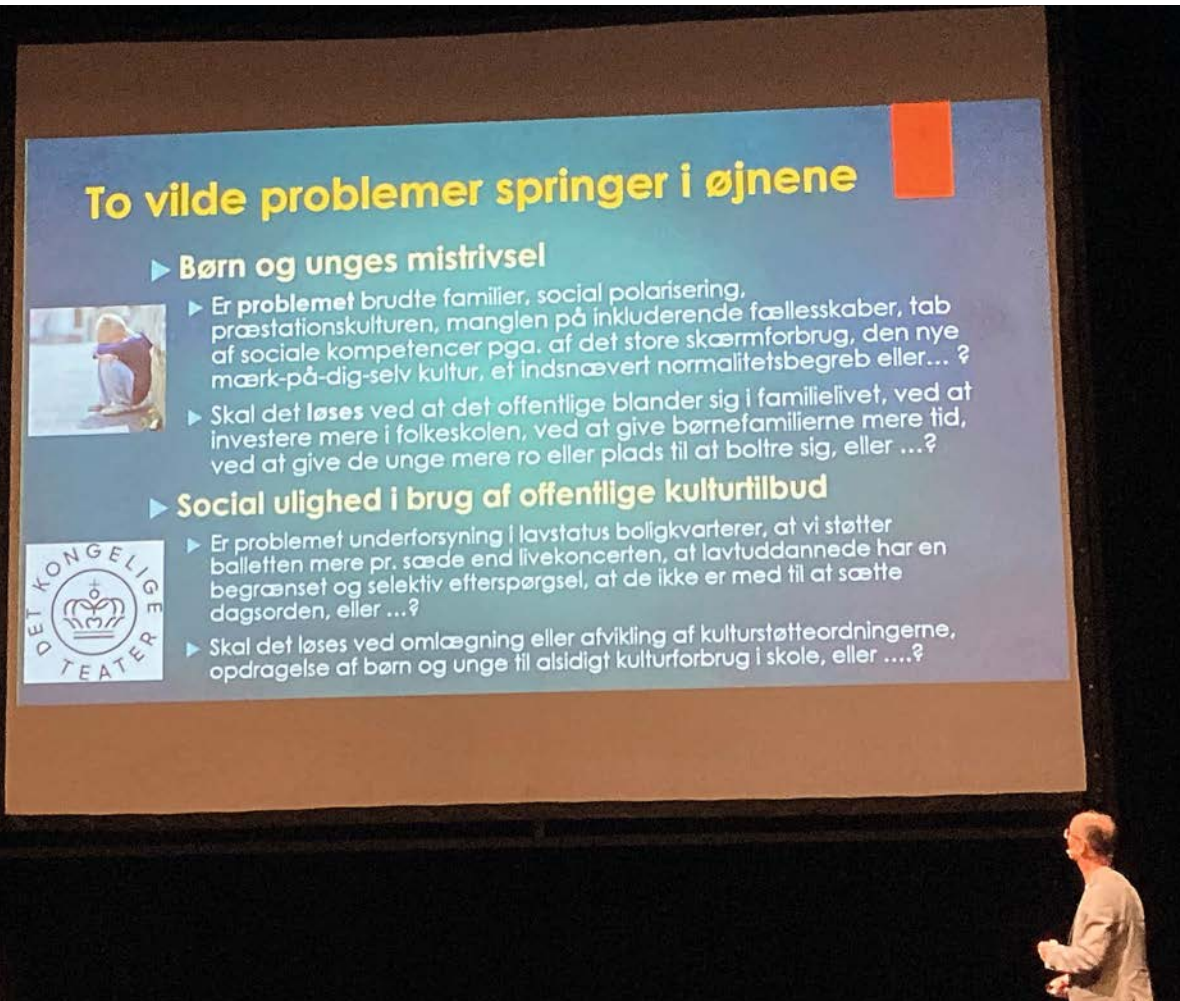
Oven på super wicked problems har vi *turbulente* problemer, som er overraskende og uforudsigelige som en corona-virus. Denne kompleksitet kalder på *robust styring*. Kommuner er blevet gode til at sætte disse problemer på dagsordenen, og kommunerne skal ses som platformorganisationer, der er gode til at trække relevante borgere og aktører ind tidligt i processen, siger han.

Jeg mener selv, at bibliotekerne har øvet sig i at være platformorganisationer. Der er nu brug for, at vi går videre og bliver endnu dygtigere netværkere og relationsbyggere, når vi skal være en del af løsningen.

“**Vi ved meget nu**”, fastslog Søren Østergaard, Center for Ungdomsstudier.

- Der er ikke brug for flere undersøgelser – nu skal vi handle! Vi ved for eksempel, at dem der trives bedst dyrker idræt. Det, vi skal, er at opøve vores relationelle kompetencer. Det handler om at være tilstede og nærværende – det Søren meget fint kalder *tiltidværelse*. Vi skal være langt mere ambitiøse på de analoge fællesskaber!

Søren Østergaard pegede på, at kultur kan noget – men kulturen skal blive bedre til at kigge udad. Fritidsområdet skal tage ansvar for børns trivsel gennem et *fritidspædagogisk værtskab*. Og så er der brug for at handle proaktivt – børnene kommer ikke af sig selv! Betragt fællesskaberne som vitaminpiller!



Vilde problemer:
Jacob Torfing om børn og unges mistrivsel og social ulighed i brug af offentlige kulturtilbud.

“Der er tale om en dyb adaptiv udfordring”, sagde Rune Baastrup fra Deltager Danmark, “ - vi kan ikke nøjes med tekniske løsninger”.

Baastrup bragte yderligere værdifulde indsigter på klimakrisens udfordringer, som har relevans for bibliotekerne, når de arbejder med verdensmål og bæredygtighed. Kort sagt: Det handler om mennesker og menneskers tilgang og indstilling til udfordringerne. Rune Baastrup mener, at danskerne er klar til at tage ansvar.

Det er også min oplevelse, at danskerne, som vi er i dialog med ude i bibliotekerne, er mere handleparate, end de har været før. Han oplistede tre regler, der er godt at kende, når man arbejder med bæredygtighed:

- 3% reglen (3% af en organisation driver op imod 85%)
- Deltagereffekten (det er berigende at være i handlefællesskaber)
- Naboskabseffekten (når naboen har fået el-bil, vil jeg også).

“I skal blive bedre til at måle effekter!”

Esben Danielsen, Kulturens Analyseinstitut, brugte afslutningsvis et bibliotekseksempel i sin opsang til kulturen. Læselystaktiviteterne ude i bibliotekerne virker – det virker, når bibliotekerne samarbejder med skolerne. Så hvad vælger kommunerne af løsning i forhold til børns manglende læselyst? Brug bibliotekernes initiativer sammen med skolerne!

■ PIA HENRIETTE FRIIS

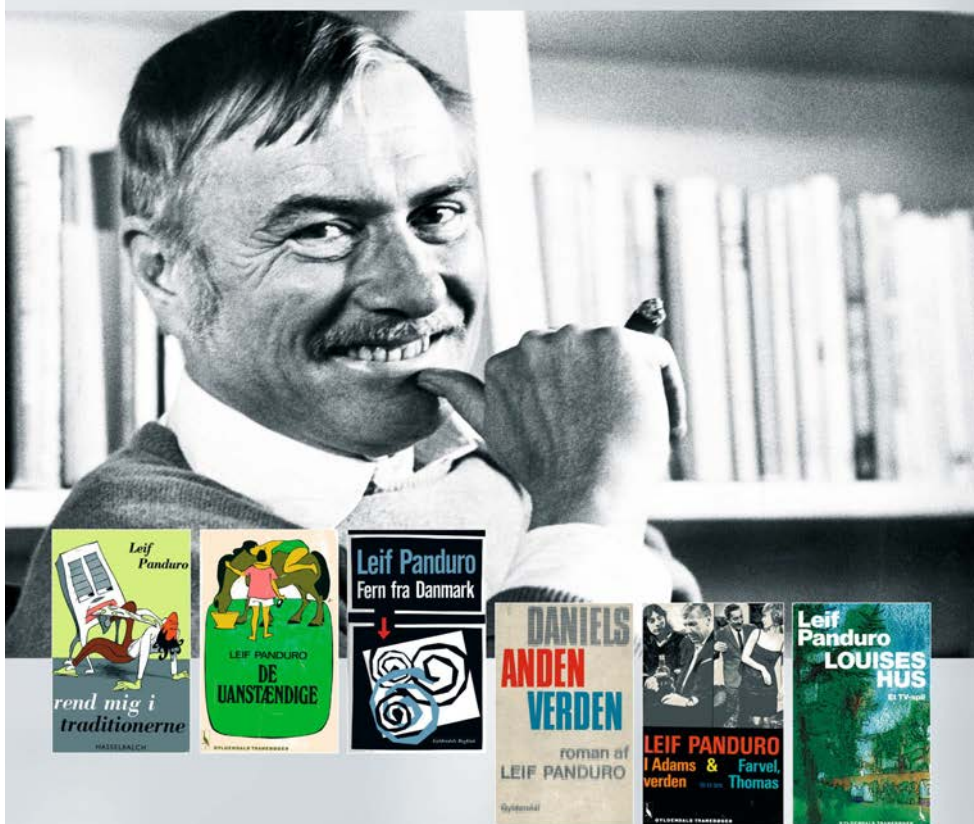
Bibliotekschef, Kolding Kommune
Formand Bibliotekschefforeningen

“ Kultur, fritid og idræt er en del af den kommunale helhed. Det lokale kultur-, fritids- og idrætsliv er afgørende for mange borgeres liv, og at understøtte det er en kommunal velfærdsopgave. De kvaliteter, der ligger i området, kan i høj grad være med til at skabe værdi og effekt i andre kommunale velfærdsområder. Det er ikke mindst relevant i den nuværende situation, som har brug for løsninger, der går på tværs og bliver belyst fra flere perspektiver.

KL konferenceoplæg

Den sjove tandlæge der blev

ÅRETS KLASSIKER 2023



“Bare det hele var anderledes ...”

LEIF PANDURO

Danmarks store forfatter og dramatiker

Tirsdag 19. september
Tjek ind på www.klassikerdagen.dk

Danmarks Biblioteksforening - Det Danske Sprog- og Litteraturselskab - Det Kgl. Bibliotek
Klassikerdagen støttes desuden af Københavns Kommunes Hovedbibliotek og Statens Kunstfond

Leif Panduro blev født i 1923 og efter en noget omtumlet barndom og ungdom uddanner han sig til tandlæge. Arbejdet som tandlæge i Esbjerg og andre steder inspirerer ham i 1957 til den lille debutroman *Av, min guld tand*, og her er det en veloplagt satiriker og humorist, der fornøjer os med skildringer af livet i provinsen. Der er visse tilløb til alvorlig samfundskritik i romanen, men et egentligt gennembrud kommer med *Rend mig i traditionerne* (1958) - og opfølgerne *De uanstændige* (1960) og *Øgledage* (1961).

I *Rend mig i traditionerne* gør Leif Panduro det samme som amerikaneren Salinger i *Forbandede ungdom* (1951, dansk 1953) og Klaus Rifbjerg i *Den kroniske uskyld* (1958): Han giver stemme til den opvoksede generation i fortællerens, den unge mands/drengs skildring af, hvor grotesk, ja absurd den traditionelle omverden tager sig ud. Bogens succes skyldes nok dens vilde humor i de vanvittige situationer, men bunder dybest set i, at det er de voksnes normer og moral der set gennem den unges bevidsthed, står for skud i beretningen. Og dette angreb bliver et væsentligt spørgsmål og det helt overordnede anliggende i Leif Panduros forfatterskab: Hvad sker der med det menneske der på den ene eller anden måde ikke lige passer ind i det 'normale' samfund? Hvad er i det hele taget at være 'normal'?

Med udgangspunkt i den enkelte afvigelse, og dermed et bud på årsagerne til afvigelsen, får Panduro beskrevet det moderne samfund med dets kolde teknologifisering, fremmedgørelse og mangel på ægte menneskelighed. En samfundsbeskrivelse, der er parallel til tidens lyriske modernisme. Med titlen på Klaus Rifbjergs gennembrudssamling (1960) bliver ordet og begrebet *konfrontation* en karakteristisk holdning og bestræbelse: Digteren skal konfrontere læseren med virkeligheden - og den kan være så underlig og sprængt, at man

Danmarks nationalpsykiater

kun med et ligeså sprængt og usammenhængende sprog kan beskrive den. Og det kan digterne i lyrikken. I prosaen er det personernes ituslåede indre, der beskrives som en afgørende faktor i deres mere eller mindre mislykkede personlige og sociale liv.

Baggrunden er vurderingen af det danske samfund som et, hvor det ikke er en selvfølge, at vi får det bedre i takt med, at vi får bedre levestandard med højere løn og flere forbrugsgoder. *Velstand uden velfærd* kunne man sige med titlen på en fremstilling af samfundsudviklingen af Bent Hansen i 1969. Leif Panduro udtrykker det sådan i et interview fra 1962:

“Den omsiggribende velfærd er blevet så omsiggribende, at vi i grunden har det godt. Før i tiden kunne man sige, at det primære for mennesket var at få det bedre materielt. Derfor blev de forfattere, der beskæftigede sig med menneskets indre konflikter ikke hørt. Nu er den materielle velfærd så udviklet, at det virker som en gigantisk provokation, når man siger: I har et jo i grunden ikke godt! De fleste tror, at de får det godt, fordi de får det bedre.”

Og det er denne utilpashed, der er fælles for en række af de værker, Panduro skriver i de følgende år. Nu er det ikke en ung mands udvikling, men voksne mænds problemer med identiteten der er i centrum.

Alene titlerne på romanerne antyder hvad der er på færde. I *Fern fra Danmark* (1963) spiller navnet Fern på, at hovedpersonen er fjern fra omgivelserne, men også fjern fra indsigt i hvem han selv er. Det afslører romanen i en raffineret opbygning – og det er nærmest uhyggeligt. Også i *Fejltagelsen* (1964) og *Den gale mand* (1965) bliver hovedpersonerne afsløret, begge som en slags ofre for samfundets krav.

Panduro bliver mere og mere optaget af de psykologiske aspekter af mennesket – både i de nære relationer i parforhold og familie, men også i arbejdsliv og samfund. Samtidig lærer han at bruge andre medier end den trykte bog. Film som *Støvsugerbanden* og *Harry og kammertjeneren* viser nye sider af Panduros kunnen og kunst, men stadig med fokus på outsiderlivet – også radio og tv-serier bliver medier for Panduro.

Men allervigtigst bliver den egentlige tv-dramatik, der bliver en helt enestående succes. Både anmeldere og seere er begejstrede, og spillene om de nærmest helt almindelige, danske middelklasse-mennesker rydder gaderne søndag aften. Det er Panduros evne til at aflytte personernes individuelle sprog med deres åbenlyse og skjulte manipulation, der fascinerer seerne, der med

gru kan se sig selv i Panduros nådesløse afdækning af menneskers fejhed og egoisme.

Afgørende for tv-spillenes gennemslagskraft er hans samarbejde med instruktøren Palle Kjærulff-Schmidt og den fremragende besætning af skuespillere, der medvirkede.

Når man kan kalde Leif Panduro for Danmarks nationalpsykiater er det disse tv-spil, der er i centrum: Meget af det vi fortrænger, ikke har lyst til at tale om, kommer frem i stykker som *Farvel, Thomas* (1968), *Rundt om Selma* (1971) og *Louises Hus* (1977).

■ **Det er snart længe siden**, tv-stykkerne ryddede gaden, og i dag skal der nok stærkere midler til den samme publikumsbegejstring, og det kan gerne være, at 1970'erne på flere måder er langt væk, men den præcise, undertiden smertelige afdækning af vores samvær og relationer er stadig aktuel.

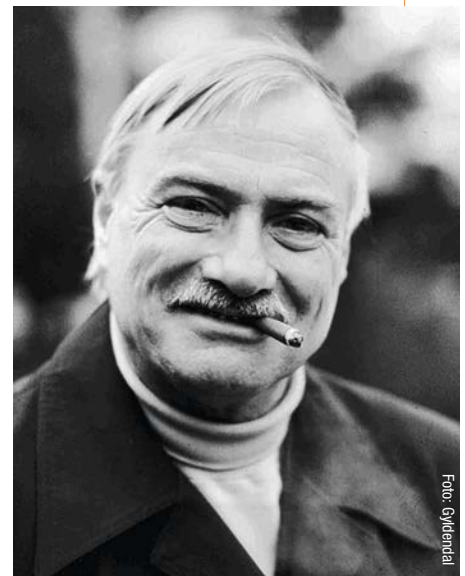


Foto: Gyldenral

■ JOHAN ROSDAHL

Leif Panduros TV-dramatik

I 1962 ligger der en dag en forespørgsel i Leif Panduros postkasse i Dragør fra Danmarks Radio.

Det er fra TV-Teatrets chef, forfatteren Erik Aalbæk Jensen, som skriver, at han gennem længere tid "har haft lyst til at spørge Dem, om De kunne have lyst til en samtale Dem og mig imellem om TV-dramatik m.v."

Aalbæk Jensens brev fører Panduro ad den bane, han bliver allermest kendt for. Han har skrevet dramatik med vekslende held inden da. Han har også skrevet den endnu i dag klassiske komedie om *Harry og kammertjeneren* med Osvald Helmuth og Ebbe Rode i hovedrollerne, og er så småt begyndt at lære at give slip på sit kontrolgen i forhold til sin tekst.

Aalbæks brev skriver også tv-historie. For det er herfra, Danmark for alvor får et TV-teater. Med danske dramaer skrevet direkte til TV som selvstændigt medie. TV må ikke længere underordne sig teatret som kunstart, nu er det en genre for sig med langt større vægt på det filmiske end sceniske.

Kombinationen af det nye medie, et Danmark i forandring og Panduros talent for tv-dramatik er en treenighed af de sjældne og lykkelige for alle parter – både dem bag skærmen og foran.

Dagligstuedramatik – lige ind i dagligstuen

Små 100 år før havde hans norske kollega, Henrik Ibsen, skrevet debatterende dramatik fra borgerskabets dagligstuer. Det samme gør arvtageren Leif Panduro. Men nu spejlede stuen i tv præcis, den publikum selv sad i. Deres sofaer, kaffekanden, indretningen, parmiddagene, de ægteskabelige dynamikker og måske især deres indre konflikter. Det var som at sidde i stuen hos personerne, gå med dem rundt i byen, drikke en whisky i baren sammen og sidde ved siden af dem i bilen. De talte ligesom naboen, kollegaen og en selv. Her var virkelig tale om dramaet som et spejl, der blev holdt foran dem. Det var nybrydende og med en realistisk præcision, der skar helt ind til marven i benet – og gjorde derfor et ekstra stærkt indtryk.

Men flettet ind i det hyperrealistiske univers, som stykkerne foregik i, var også elementer i familie med det absurde teater. Personer der dukkede op uden forklaring eller logisk sammenhæng. Samtaler uden mening. Symboler der lå udenfor hverdagsfæren.

Her går det (ikke) godt

Panduros tv-spil foregår i den højere middelklasse. Kittelaristokratiet, som nogen kaldte det, i det moderne velfærdssamfund. Det vrimler med læger, arkitekter, universitetsuddannede, journalister, tandlæger og forretningsfolk i tv-spillene. Folk der er veletablerede, tjener rigtig godt, bor elegant i de rigtige postnumre, er velklædte og velholdte. Alle basale behov er dækket – plus en god sjat oveni.

Her gaar det godt, som en roman af Panduros tragisk-satiriske forfatterkollega Finn Søeborg hed. Hvilket selvfølgelig kun var en talemåde – både hos Søeborg og Panduro. For det var kun på overfladen, det gik godt for den voksende middelklasse.

Panduros Adam, Bella, Anne og Louise har alt og alligevel ingenting. De er fremmede overfor sig selv og hinanden. De taler sammen, men forbi hinanden. Bag den smukke, velpolerede facade skulper tomheden. Personerne er i en mere eller mindre dyb eksistentiel krise. De er ramt af meningsløsheden her midt i livet, hvor de ellers skulle til at nyde alt, de har opnået. I stedet er de som druknende, der kæmper for at komme op og få luft.

"Det går nedad og det gør så ondt", som Panduro skrev i *Politiken* i 1972, og hans trænede blik så og skildrede den privilegerede klasses eksistentielle krise og famlen efter indhold i tilværelsen. De erkender, der er noget galt, men indenfor tv-spillets ramme sker der sjældent noget, der for alvor ændrer de problematiske mønstre og strukturer.



LEIF PANDURO
I Adams & Farvel,
verden TO TV SPIL Thomas



GYLDENDALS TRANEBØGER

Facader og hemmeligheder

“Det er aldrig som man tror det er”, som Paul siger til Adam i *I Adams verden*, da Adam har opdaget hans dybe hemmelighed: At han også er kvinden Sonja. Da Holger Juul Hansens Paul uventet entrerer i blond paryk, gik der et kollektivt gisp gennem Danmark. Tal om facade, der krakelerede!

Transseksualitet eksisterede ikke officielt i det bedre borgerskab dengang, og var slet ikke en identitet, man vedgik sig, at et menneske som dig selv, din mand eller naboen kunne have.

Med tanke på, at transseksualitet var registret som psykisk lidelse indtil 2017 var det overrumplende og temmelig progressivt af Panduro, at lade Paul være netop det. I den bedste sendetid i monolets tidsalder. Hvor et par millioner mennesker så Panduros tv-spil, når de blev sendt. Uden mulighed for at streame bagefter. De sad der i sofaen med kaffe på kanden, en avec eller en øl – nærmest hele Danmark.

Det er ikke løgn, når man siger, Panduro lagde gaderne øde. Det var nærmest kun mindreårige og folk uden tv, der ikke overværede premieren på et ny Panduro stykke.

På et tidspunkt begyndte man også at udgive spillene i bogform. Normalt – også dengang – et lille marked, men med Panduro ville seerne gerne så hurtigt som muligt kunne gå længere ned i temaer og karakterer.

Men netop det, at de ramte den tid, de var skrevet om og til så stærkt og præcist, er også medvirkende til, at de ikke i samme grad vil ramme et nutidigt publikum. Man kan genkende træk, tråde og scener, men de står især som formidable, autentiske tidsbilleder af en nær fortid, hvor Danmark gennemgik store forandringer – til det bedre? Måske...

■ Se flere af Panduros værker på bibliotekernes online-tjeneste filmstriben.dk eller dr.dk/bonanza.

■ RIKKE ROTTENSTEN



Artikler i ugeblade

Ny adgang til del af folkekulturarven.

Artikler fra *Hjemmet* og *Familie Journalen* er nu tilgængelige via bibliotek.dk til levering direkte fra Det Kgl. Bibliotek. Den nye service giver adgang til en mere folkelig del af kulturarven. Artikler om f.eks. datidens skuespillere, politikere og andre kendisser fra 1960 og fremefter og en kilde til tidens strikkeopskrifter og madopskrifter. Ugebladene rummer også faglige alment oplysende artikler f.eks. om levevilkår for tuareg-folket i det sydligste Sahara.

Bladene er en kilde til livet i 1960'erne, 1970'erne eller 1980'erne og nogle de ting, som mange mennesker var optagede af i perioden. Her kan findes både interessante og sjove artikler fra dengang, som da Meyer fra tv-serien *Huset på Christianshavn* inviterede læserne indenfor i sit hjem eller da vejrmænd Henrik Voldborgs ikoniske sweater med vejrkortet var en lille sensation. Der er nok at gå på opdagelse i, skriver Det Kgl. Bibliotek på kb.dk.

712 artikler 1991-1999 og enkelte fra andre år fra *Familie Journalen* og 4.944 artikler 1960-1999 og enkelte fra andre år fra ugebladet *Hjemmet*. Disse historiske artikler kan bestilles i bibliotek.dk og Netpunkt og bliver sendt direkte til brugerens mailboks. Det Kgl. Bibliotek har fået artikler fra ugebladene indekseret af DBC Digital.

Aviser i Mediestream. Der er nu fri adgang til indholdet af aviser, som er gået ind. Disse historiske dagblade har tidligere været omfattet af folkebibliotekernes abonnementsordning på Mediestream. Nu har Det Kgl. Bibliotek frikøbt dem. Det sker bl.a. med midler frigjort, fordi færre midler anvendes til indkøb af fysiske materialer til overbygningsfunktionen.

■ LEIF ANDRESEN

BØRNEKULTUR OG LITTERATURFESTIVAL

Læselyst, læsning og manglende læsefærdigheder har igen for nylig med PIRLS 2023 undersøgelsen skabt opmærksomhed og debat i Danmark. Politisk er der ikke overraskende stor opmærksomhed om problematikken. Ikke alene betyder det at kunne læse noget for det enkelte barn men på sigt også for dets udvikling, uddannelse og mulighed for at tage aktivt del i samfundet. Alle gode kræfter skal derfor i spil – forældre, børnehaver, skole og selvfølgelig biblioteker.

Netop læseglæde og børnebøger var i fokus sidst i maj i den internationale bibliotekssektion Children & Young Adults under den internationale biblioteksorganisation IFLA.

IFLA og børne- og ungekulturen

Igenom de sidste otte år har jeg været Danmarks repræsentant i det internationale biblioteksforum under IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions – i sektionen, der har fokus på børnebiblioteksarbejdet, Children & Young Adults, hvor vi er 20 repræsentanter fra hele verden. Vi mødes to gange årligt. Dels på et arbejds møde for at planlægge vores session og deltagelse i verdenskongressen i august WLIC, (World Library and Information Congress), dels om vores arbejde med forskellige internationale projekter.

I år havde vi modtaget en invitation til vores arbejds møde fra vores repræsentant fra Singapore, som var involveret i planlægning og formidling af en stor asiatisk festival om børnelitteratur og formidling – *Asian festival of children's content*.

“Play” through books, stories and performances

Festivalen bød på over 70 oplæg med mere end 100 oplægsholdere fra mange forskellige lande, workshops, forfattere og bogmesse med udstillere fra hele Asien. Selv var jeg involveret i en udstilling med billedbøger fra hele verden, hvor Danmark er repræsenteret med 10 titler: *The World through Picture Books*. Udstillingen skabte stor interesse og med hele 47 lande repræsenteret viste den, hvor for-

Om bogfest, bæredygtighed, biblioteksindretning og formidling.
Søren Dahl Mortensen rapporterer fra den anden side af kloden.



National Library i Singapore



Studieområde



BI-konceptkrybben

AL I SINGAPORE

skelligartet tilgang der er til børnelitteratur over hele verden. Udstillingen vil kunne rekvireres til danske biblioteker, kontakt mig.

Fra bæredygtighed til smølfer på kinesisk

Festivalen viste naturligt nok et bredt udvalg af børnebøger fra Asien. Mange vil nok ikke umiddelbart ville blive oversat til dansk, men de viste den store udvikling og internationale påvirkning, der sker på området. Miljø og bæredygtighed fyldte meget, rigtigt mange bøger berørte emnet på en eller anden måde. I Singapore er 75% af befolkningen kinesiske, og der udgives bøger, som også når Kina, hvor tilgangen til kritiske miljøspørgsmål måske ikke er i fokus.

En bibliotekar fra Australien holdt et oplæg om billedbøger med fokus på bæredygtighed, hvor hun gennemgik billedbøger fra forskellige lande, og hvordan de berørte emnet. Et af de mere nørdede og specielle oplæg var, hvordan man oversætter smølfetegneserier til kinesisk! Lidt snævert måske, men faktisk spændende for hvordan passer vestlig humor ind i en kinesisk kontekst med skrifttegn?

Manga er stor

For mig fagligt og personligt var det fokus på manga – tegneserier og bøger, der virkelig fyldte. Et oplæg om "Graphic Medicine" viste, hvordan mangategneserier bliver brugt til at formidle emner, som mange unge og familier måske specielt i Asien har svært ved at snakke om. Emner som eksempelvis mental sundhed, menstruation, graviditet, abort mv. Og manga kommer ind med modermælken. Jeg så eksempler på titler for de mindste og introduktioner af populære figurer, som vi også herhjemme kender, f.eks. Gurli Gris. Faktisk var der i Singapore et helt bibliotek med udelukkende manga. En stor samling med over 5.000 titler, og her var der langt mere fokus på formidling af materialerne, end jeg så på de øvrige biblioteker.

Biblioteker og Singapore

Ramme for festivalen og vores møde var National Library i Singapore. Biblioteksbygningen er fra 2005 og enorm, og bliver flittigt brugt af bl.a. mange studerende. Det hele er tilrettelagt meget effektivt. Man bruger f.eks. en QR kode for at komme ind, og

i det hele taget er der mange tekniske løsninger, bl.a. en robot, der kan scanne hylderne for at se om materialerne er rigtig placeret.

Udover det store National Library er der en række biblioteker spredt ud over byen. Singapore er en lille stat, hvor det altdominerende parti er People's Action Party, og ca. på størrelse med Bornholm, men her bor fem millioner mennesker. Der er by overalt og også mange lokale biblioteker – faktisk hele 25, men de skal jo også betjene rigtigt mange borgere. Jeg besøgte flere, og overalt oplevede jeg mange brugere og mange spændende løsninger. Blandt andet afhentningsskabe til reserverede materialer placeret uden for selve biblioteket, så der altid var adgang til at hente. Generelt oplevede jeg en meget traditionel reolopstilling og ikke megen plads til udstillinger og aktiv formidling bortset fra børneområderne. Her er der mere fokus på formidling oftest i en form for et 'læringsset-up', dog sådan at billedbøgerne over alt stadig stod pænt.

■ At arbejde internationalt giver udsyn, og udover spændende oplevelser giver det også stof til eftertanke og til at se nye muligheder, der måske kunne anvendes i Danmark og hos os i Odense Bibliotekerne. Jeg tænker, at det i første omgang kunne være spændende at arbejde med "shared reading" omkring graphic novels.

Mine sidste IFLA sektionsopgaver bliver på WLIC i Rotterdam til sommer; man kan maksimalt sidde i to perioder af hver fire år. De danske biblioteker vil dog fortsat være repræsenteret, for herefter overtager en fynsk kollega fra Svendborg, Anne Green, stafetten. Men foreløbig er mit fokus på Rotterdam. Måske vi ses?

■ SØREN DAHL MORTENSEN

Bibliotekar / Senior Projektleder
Odense Bibliotekerne

Fotos: Søren Dahl Mortensen og IFLA-sektionen mv.



Leg og spil



Manga-bøger



Empowering citizens for a democratic and sustainable society

Lovgivning, politik og bæredygtighed – de tunge emner og vigtige indsatsområder er på dagsordenen i Europas biblioteksorganisation EBLIDA.

“Who is afraid of library power? Empowering citizens for a democratic and sustainable society”. Under denne titel inviterede EBLIDA til årsmøde og konference nummer 31 på det flotte nye nationalbibliotek i Luxembourg den 17.-19. april i år.

Smitter USA's politiske 'indblanding'?

Sidste år i Athen blev EBLIDA's strategi for 2022-2025 vedtaget, og konferencen i Luxembourg var tematisk en udløber af den vedtagne strategi med fokus på bæredygtighed i bredeste forstand og hvilken rolle, de europæiske biblioteker kan spille i forhold til denne dagsorden.

Et både interessant og foruroligende oplæg fra Kent Oliver, tidligere biblioteksdirektør i Nashville, satte fokus på det faktum, at mange biblioteker i USA går turbulente tider i møde, hvor den politiske indblanding i bibliotekernes beslutningskompetence bliver mere og mere normal. Oliver reflekterede over, om bibliotekerne kan være 100% politisk neutrale og eksponent for et værdimæssigt habitus, som ofte konflikter med dem som er i opposition til bibliotekers arbejde.

Vi er i Danmark formentligt langt væk fra de politiske tilstande, som opleves mange steder i verdenen, men samtalen om, hvilken rolle bibliotekerne skal spille i forhold til de store samfundsdagsordener, buldrer afsted også herhjemme.

Kan bibliotekslovgivning redde verden?

Der er fokus på nødvendigheden af ny bibliotekslovgivning i Danmark, og vores kollega Juha Manninen fra den finske bibliotekslovgivning stillede spørgsmålet: “Kan bibliotekslovgivning redde verdenen?”.

Måske ikke trods alt, men hans konklusion på revisionen af den finske bibliotekslov fra 2016, var, at der var kommet fornyet og tiltrængt fokus på bibliotekernes nye roller, herunder udviklingen af interaktive online tjenester. Både politisk og i den brede offentlighed.

Det er klart, at ny lovgivning ikke nødvendigvis tilfører sektoren flere økonomiske midler, men det er ret tydeligt, at forældet lovgivning næppe er en styrkelse af bibliotekssektoren hverken nationalt eller internationalt.

Inspiration og guidelines til lovgivning

Ikke alle lande i Europa har så lang og stærk en lovgivningstradition omkring folkebiblioteker som samfundets folkeoplysningssted lokalt som Danmark (første lov i 1920) og de nordiske lande. Tidligere på året blev *Council of Europe/EBLIDA Guidelines on Library Legislation and Policy in Europe* godkendt. Min kollega Zélia Parreira fra EBLIDA's Executive Committee, havde fornøjelsen af at præsentere disse anbefalinger i Luxembourg.



“ Vi er i Danmark formentligt langt væk fra de politiske tilstande, som opleves mange steder i verdenen, men samtalen om, hvilken rolle bibliotekerne skal spille i forhold til de store samfundsdagsordener, buldrer afsted også herhjemme.

Med disse håber EBLIDA at kunne arbejde målrettet med, at de implementeres (eller bliver en inspiration) på tværs i Europa. Udgangspunktet for arbejdet med disse anbefalinger er, at der sker en fornyelse af biblioteksbegrebet på europæisk plan. Det spiller lige ind i den danske debat om en styrkelse af loven ikke mindst set i forhold til aktuelle opgaver. Den nuværende *Lov om biblioteksvirksomhed* blev vedtaget i 2000, men dens indhold er reelt forberedt i sidste halvdel af 1990'erne.

Bæredygtighed og biblioteksindsats – den danske model

SDG's (Sustainable Development Goals) er som herhjemme også et helt centralt fokus for EBLIDA's nye strategi, og der var stor interesse for den danske model og proces om verdensmåls-certificeringen af de danske folkebiblioteker, som jeg havde fornøjelsen af at præsentere på konferencen på vegne af CHORA 2030 og de involverede danske folkebiblioteker. Der var stor interesse for denne model, og hvordan man på et mere praktisk niveau kan arbejde med FN's verdensmål i et biblioteksperspektiv.

Styrket europæisk bibliotekssamarbejde

Efterhånden er det også blevet en tradition, at en del af konferencen holdes i samarbejde med de to beslægtede organisationer NAPLE og PL2030 – en understregning af det strategiske samarbejde, som de tre organisationer blev enige om sidste år. Et samarbejde, som er en klar styrkelse af den fælles europæiske biblioteksstemme (eller fælleseuropæiske?) inde i EU's maskinrum.

Hvor EBLIDA – European Bureau of Library, Information and Documentation Associations eblida.org – oprindeligt blev født til at varetage bibliotekernes interesser vedrørende copyright i EU, men i dag også arbejder med andre centrale og fælles spørgsmål omkring landenes biblioteksudvikling, så repræsenterer NAPLE de statslige biblioteksaktører som Slots- og Kulturstyrelsen – se mere på <https://naple.eu> – mens PL2030 er et netværk af folkebiblioteksledere og europæiske policymakers – <https://publiclibraries2030.eu>.

Udviklingsmuligheder – en fælles dagsorden

Fra de mange workshops på konferencen og de mere uformelle møder og snakke i pauser og over frokost er det tydeligt, at de europæiske biblioteker og biblioteksforeninger ser nye muligheder og indsætter i forhold til en mere aktiv rolle i borgernes liv og de store samfundsdagsordener så som krig, klima og fake news, som præger os alle i disse år.

Jeg har tidligere skrevet her i *Danmarks Biblioteker* om, at bibliotekerne for første gang i mange år er kommet med på EU's kulturprogram. Det giver organisationer som EBLIDA, NAPLE og PL2030 helt nye muligheder i forhold til at præge udviklingen af den europæiske bibliotekssektor og i forhold til at være med til at sikre, at bibliotekerne kan spille en endnu mere aktiv rolle i europæernes liv – det kan være i forhold til bibliotekslovgivning og bibliotekspolitik (policy), lovgivning i forhold til digitale materialer eller andre ophavsretlige områder, som har betydning for bibliotekernes muligheder for at formidle litteratur og viden i en online verden.

■ Det tættere samarbejde mellem de tre organisationer – EBLIDA, NAPLE og PL2030 – er helt klart en styrkelse af en fælles europæisk biblioteksstemme i bestræbelserne på at fremme en fælles dagsorden – til fordel for borgerne og styrkelse af et demokratisk og bæredygtigt EU og samfund.

■ ANDREW CRANFIELD

Ny bibliotekschef i Helsingør Kommune
Medlem af EBLIDA Executive Committee
for DB



Vær med til at gøre Orlaprisen 2023 til en fest!

MAJ-AUGUST: Indstillede bøger præsenteres på Orlaprisen.dk

SEPTEMBER: De nominerede bøger offentliggøres

OKTOBER: Afstemningen er åben for alle børn!

23. NOVEMBER: Det store Orlashow på Dokk1 i Aarhus



Læs mere på **ORLAPRISEN.DK**

Afsender:
Danmarks Biblioteksforening
Farvergade 27 D, 2. sal,
1463 København K